

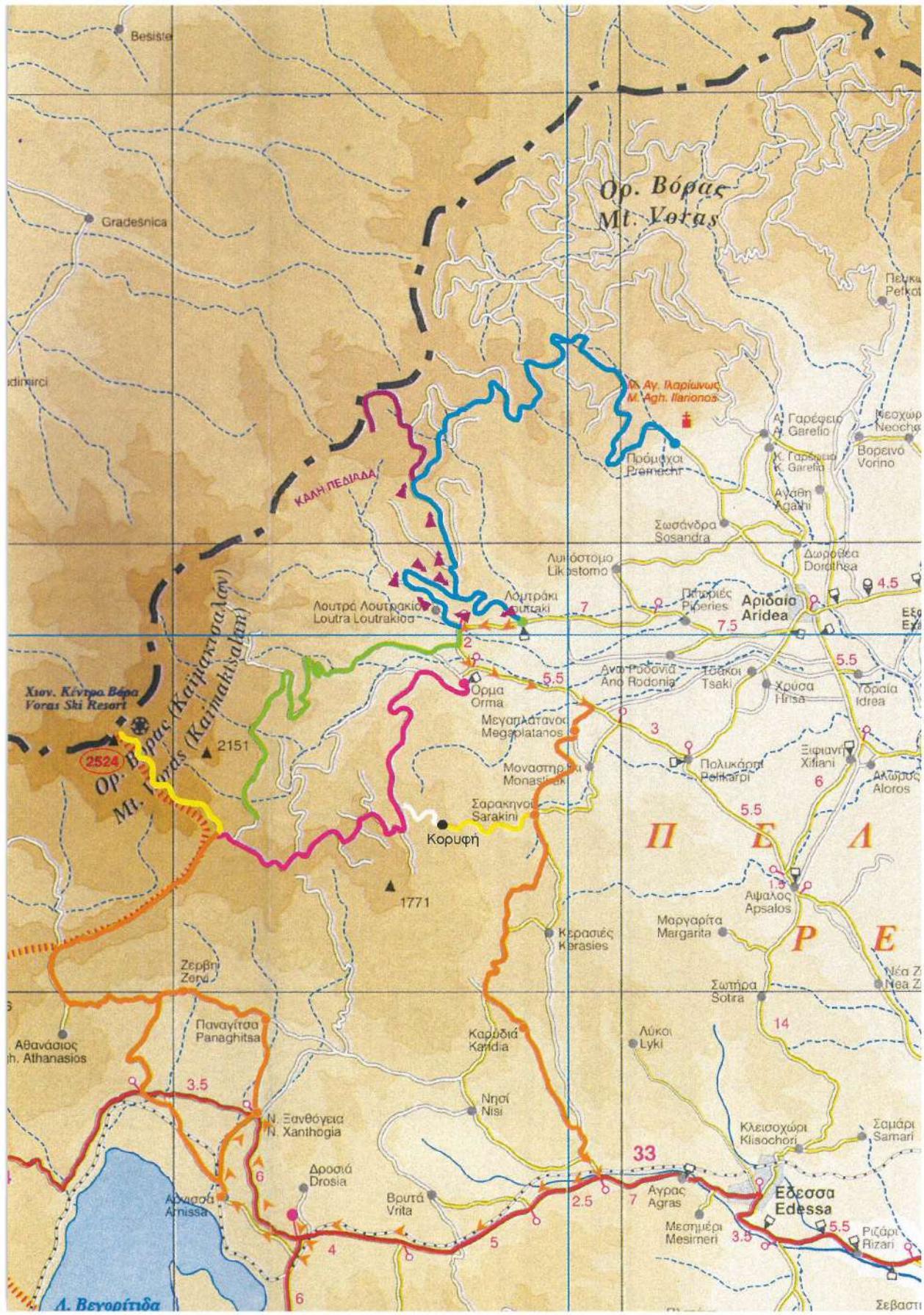
Καιμακτσαλάν (Βόρειας)

Ο Γίγαντας του Βορρά

Θ. Μπασγιουράκης | Κείμενο

Α. Καλαϊτζή | Φωτογραφίες

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

(Αναλυτικές πληροφορίες στο κείμενο)

■ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΜΑ ΣΤΟ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ (Α)

Σημείο αναχώρησης το χωριό **Όρμα**. Καινούργια χάραξη χωματόδρομου μήκους 28 χιλ. Τα τελευταία 2 χιλ. άσφαλτος. Συνολικό μήκος 30 χιλ. Διάρκεια διαδρομής στην παρούσα κατάσταση 1ώρα και 30'.

■ ΜΑΥΡΟ ΔΑΣΟΣ (Β)

Σημείο αναχώρησης το χωριό **Λουτράκι**. Συνολικό μήκος χωματόδρομου 20 χιλ.

■ ΠΡΟΜΑΧΟΙ - ΛΟΥΤΡΑΚΙ (ορεινή διαδρομή) (Γ)

Σημείο αναχώρησης το χωριό **Πρόμαχοι**. Συνολικό μήκος μέχρι το Λουτράκι 50 χιλ. Διάρκεια διαδρομής πάνω από 2 ώρες.

■ ΛΟΥΤΡΑΚΙ - ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ (μέσω Παναγίτσας) (Δ)

Σημείο αναχώρησης το χωριό **Λουτράκι**. Διαδρομή ασφάλτινη μήκους περίπου 50 χιλ. Διάρκεια 1 ώρα.

■ ΛΟΥΤΡΑΚΙ - ΝΤΟΜΠΡΟΠΟΛΙΕ (Καλή Πεδιάδα) (Ε)

Σημείο αναχώρησης το χωριό **Λουτράκι**. Διαδρομή χωματόδρομος μήκους περίπου 22 χιλ. Διάρκεια 1 ώρα.

ΧΟΡΗΓΟΣ ΑΡΘΡΟΥ:
TOYOTA ΑΞΙΟΣ
ΚΑΤΙΚΑΡΙΔΗΣ Α.Ε.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1973, παραμονές Χριστουγέννων κάτια στη Καιμακτσαλάν. Ένας έφεδρος ανθυπολοχαγός με την ομάδα του σέρνουν με δυσκολία τα βήματά τους πάνω στο παχύ, παγωμένο χιόνι. Μουσκεμένοι και πεινασμένοι, είναι στο δρόμο απ' το πρώι και τώρα κοντεύει να νυχτώσει. Κάποια στιγμή οι πανύψηλες οξιές αφαιώνουν, ένα μικρό, σχεδόν επίπεδο ξέφωτο, προβάλλει σαν από θαύμα μέσα στο πυκνό δάσος.

-Εδώ θα κατασκηνώσουμε απόψε, λέει ο ανθυπολοχαγός με ανακούφιση.

Τα πρόσωπα γαληνεύουν, η κούραση απομακρύνεται μεμιάς, πέφτουν όλοι με τα μούτρα στη δουλειά. Ένας ξεφορτώνει τα μουλάρια, κάποιοι τρέχουν στο δάσος για ξύλα κι οι πιο πολλοί με τα πτυοσκάπανα σκάβουν με μανία το παγωμένο χιόνι, το έδαφος πρέπει να 'ναι καθαρό για να στηθούν τα αντίσκηνα. Καθώς χάνεται το φως της μέρας πίσω απ' τις πανύψηλες κορφές, οι πρώτες φλόγες της φωτιάς λαμπτυρίζουν μέσα στο ξέφωτο. Μαζεύονται όλοι ένα γύρω, από δίπλα και τα πιοτά τσοπανόσκυλα. Τα πρόσωπα κοκκινίζουν και πυρώνουν, λίγα εκατοστά πιο πίσω οι πλάτες παγώνουν στους -12οC αλλά ποιος νοιάζεται, η ζέστη έχει φωλιάσει κιόλας στις ψυχές. Ξετυλίγει ο ανθυπολοχαγός με προσοχή μια κουβέρτα, βγάζει από μέσα ένα μπουκάλι κόκκινο κρασί, το μοιράζει ακριβόδικα από δύο σε δύο.

-Καλά Χριστούγεννα παιδιά. Και του χρόνου στα σπίτια μας!...

Ακριβώς 25 χρόνια μετά, στη Θεσσαλονίκη. Μία-μία οι βιτρίνες των καταστημάτων στολίζονται. Πλησιάζουν Χριστούγεννα. Κι εγώ για άλλη μια φορά φέρνω στο νου τον νεαρό- ακόμα τότε- ανθυπολοχαγό και πάω να τον συναντήσω στα χιονισμένα υψίπεδα, στις χαράδρες και στα δάση του Καιμακτσαλάν. Θα 'ναι ένα ταξίδι στο χώρο και στον χρόνο, σπονδή στη νιότη που πέρασε, στις αναμνήσεις που δεν έσβησαν και στους παλιούς συντρόφους, που ποτέ δεν ξεχάστηκαν. Συγχωρείστε μου, αγαπητοί φίλοι, την όποια ρομαντική ή νοσταλγική διάθεση, αλλά το Καιμακτσαλάν δεν είναι για μένα μόνον ένας μεγαλόπρεπος ορεινός όγκος με

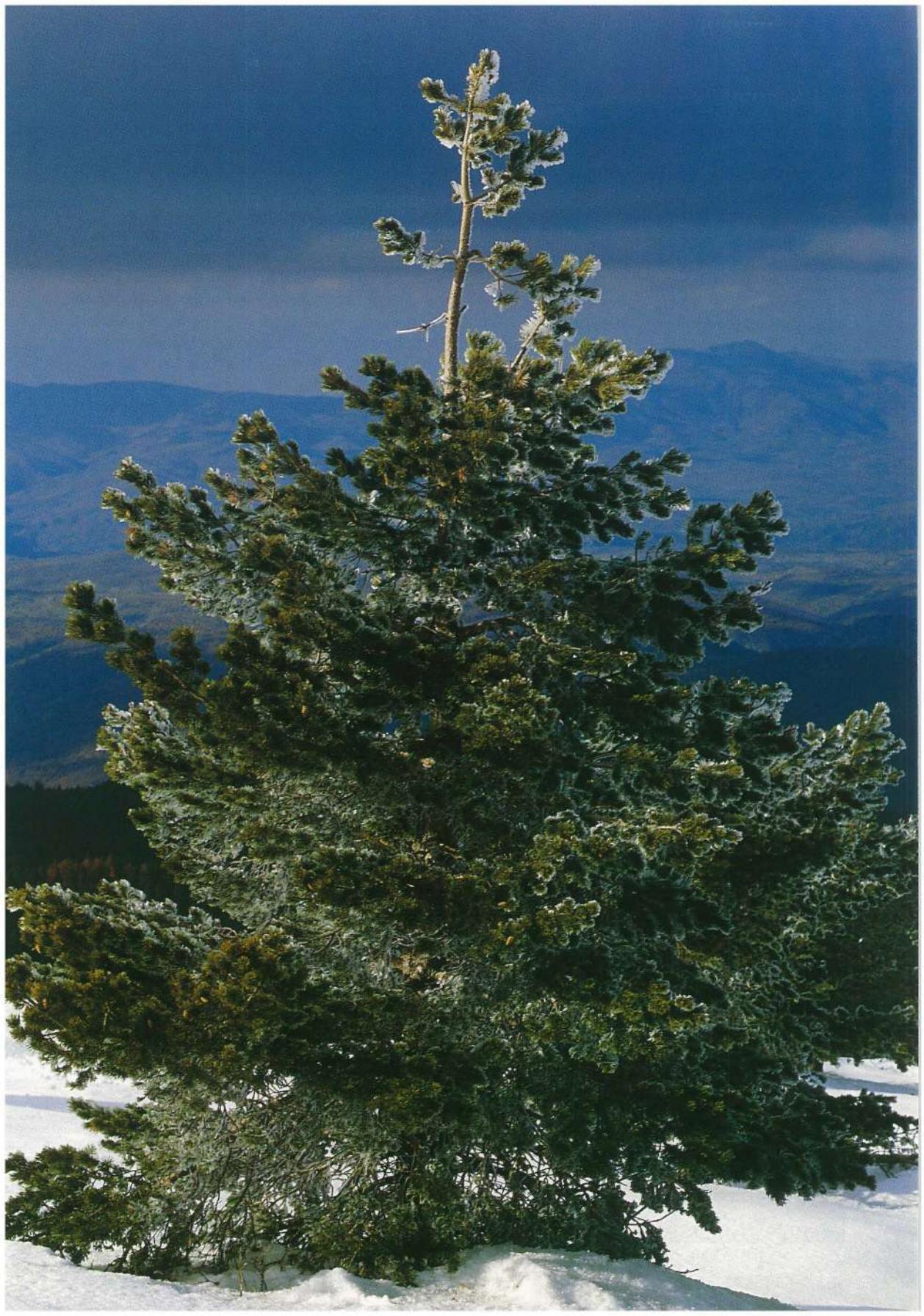
υψόμετρα, χλωρίδα, πανίδα και δασοπονικά είδη. Είναι περισσότερο σύνδεση ψυχής με ανθρώπους και καταστάσεις και με έννοιες, όπως φιλία, αλληλεγγύη, συντροφικότητα, εμπιστοσύνη, για περισσότερους από 14 μήνες.

Σ' αυτούς τους λίγους παλιούς συντρόφους αφιερώνεται αυτό το χρονικό, με την ευχή, όπου κι αν βρίσκονται, να θυμούνται πού και πού τις ηρωικές εκείνες στιγμές του 1973 -74 στο Καιμακτσαλάν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΜΑ ΣΤΟ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ

Όταν στα 1973 πρωτογνώρισα την Όρμα, σήμουρα δεν ήταν το συναρπαστικότερο χωριό που είχαν αντικρίσει τα μάτια μου. Το ίδιο άλλωστε ίσχυε και για τα υπόλοιπα χωριά που καταλάμβαναν τις βόρειες και δυτικές απολήξεις της πεδιάδας της Αριδαίας (Πρόδραχοι, Σωσάνδρα, Λυκόστομο, Λουτράκι, Μεγαπλάτανος και Μοναστηράκι). Με υποτοπώδες ρυμοτομικό σχέδιο, με άθλιο οδικό δίκτυο όπου κυριαρχούσαν η λάσπη το χειμώνα και η σκόνη το καλοκαίρι, τα χωριά της συγκεκριμένης περιοχής ήταν απωθητικά για κάθε άνθρωπο, εκτός ίσως από τους ντόπιους. Πολλά από τα σπίτια ήταν παλιά, πλινθόκτιστα και φιλοξενούσαν στο κατώ τους ζώα, κάτι που, σε συνδυασμό με την λάσπη της αυλής, δημιουργούσε μια εικόνα ελάχιστα γραφική. Καθώς όλ' αυτά τα χωριά είναι σχεδόν χτισμένα στους πρόποδες του Καιμακτσαλάν, βυθίζονται πολύ νωρίς στη σκιά των πανύψηλων κορυφών. Το χειμώνα ειδικά, με το πέσιμο της νύχτας, ερήμωναν. Μαζεύονταν τότε ο ανδρικός πληθυσμός στα καφενεία και οι γυναίκες κλείνονταν στα σπίτια. Πού και πού καμιά ηλικιωμένη, δρομικά με σκία, γλιστρούσε στα στενά με βιαστικά βήματα. Ίσως για λίγο ακούγονταν και κάποια κουδουνάκια αργοπορημένων ζώων, που επέστρεφαν απ' τη βοσκή. Ύστερα τίπτοτε.

Πραγματικό στοιλίδι το μοναχικό έπιστο πάνω στο κατάπλευκο έδαφος του Ντόμπρο-Πόλιε (Καπή Πεδιάδα)

Σπάνια νεαρές κοπέλες κυκλοφορούσαν στο σκοτάδι, ήταν οπτασίες σχεδόν αόρατες για τους νέους των χωριών και αικόμα πιο πολύ για τους στρατιώτες, που υπηρετούσαν τη θητεία τους εκεί. Μόνον τις Κυριακές, στη "βόλτα", διασταυρώνονταν οι ένοχες ματιές, έβγαιναν οι κρυφοί αναστεναγμοί από τα στήθια, ανδρικά και γυναικεία. Σ' αυτά τα στιγμιαία συναπαντήματα δημιουργούντο τα ειδύλλια, άναβαν οι κρυφοί, μεγάλοι και παρατεταμένοι έρωτες που, ή εκφυλίζονταν πριν καν αρχίσουν ή κατέληγαν σε αρραβώνα και γάμο. Κάθε άλλη σχέση ήταν εκ προοιμίου καταδικασμένη, υπήρχε πάντα ένας πατέρας ή αδερφός, άτεγκτο θεματοφύλακες των συντηρητικών ηθών της περιοχής και της εποχής.

Φτάνουν σκόρπιες οι μνήμες στο μυαλό καθώς, 25 χρόνια μετά, το αυτοκίνητο κυλάει αθρόυβα στους ασφαλτινούς δρόμους της Όρμας. Κι εκείνος ο μεταλλικός ήχος απ' τις οπλές των αλόγων στο λιθόστρωτο, είναι πια πολύ απόμακρος και ξένος. Είναι μια άλλη Όρμα αυτή που αντικρίζω, σύγχρονη και εξωστρεφής, δυναμική και αισιόδοξη, με δύμορφα και καινούρ-

για σπίτια, γκαζόν στις αυλές και ξενοδοχείο! Μοιάζει να θέλει ν' αποτινάξει οριστικά το παρελθόν, την επιφυλακτικότητα, τη μοιρολατρία των ακριτικών περιοχών της χώρας μας,

Ένας φαρδύς καινούριος χωματόδρομος ξεκινάει στα δυτικά απ' τα τελευταία σπίτια του χωριού, κόβει σαν τεράστια μαχαιριά τον δασωμένο λόφο κι ανηφορίζει στο βουνό. Κάποια χρόνια πριν όταν τον πρωτοείδα, τρόμαξα. Μου φάνηκε σαν τέρας, πιού 'χε για τροφή τις τρυφερές σάρκες του δάσους. Στη θέση του παλιό υπήρχε μονοπάτι, δεν ξέρω τι απόγινε πια. Ήταν μυστηριακό και αθέατο, κουραστικό και δύστροπτο, έτσι όπως περνούσε μεσ' από πυκνούς θάμνους και δάση οστριάς. Όταν δύως μετά από ώρες μας έβγαζε στα ξέφωτα, κανείς δεν μπορούσε να κρατήσει την χαρά του.

Πολλές νύχτες περάσαμε εκεί, δίπλα στις καστανιές, τις κερασιές και τα ερείπια της Άνω Κορυφής. Τώρα με τον νέο δρόμο φτάνουμε στα ξέφωτα της Άνω Κορυφής εύκολα και γρήγορα. Σε κάθε στροφή ο κάμπος της Αριδαίας απομακρύνεται, μια

Χαρακτηριστικό δείγμα παλιού σπιτιού της Όρμας, στην έξοδο του χωριού. Σύντροφος πιστός στη μεγάλη ορεινή διαδρομή που θα ακολουθήσει, το αξεπέραστο LAND CRUISER 90 της TOYOTA

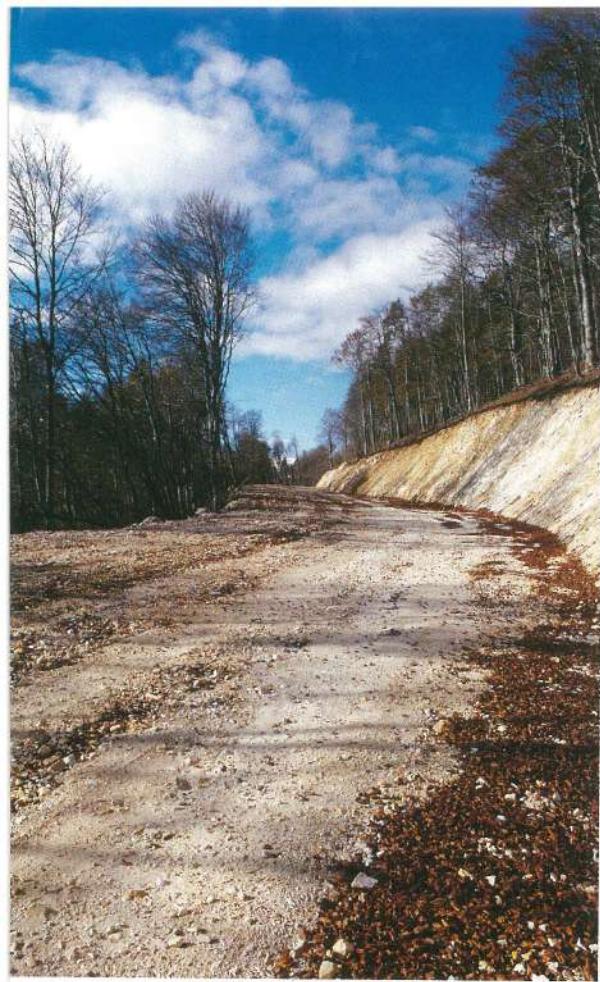

Έξω από τον κύριο οδικό άξονα οι μικροί δασικοί δρόμοι, στρωμένοι καθώς είναι με τα ξερόφυτα του φθινοπώρου, υπόσχονται μια αξέχαστη πεζοπορική διαδρομή.

επίπεδη πανοραμική λεκάνη, με ανατολικά της όρια την οροσειρά του Πάϊκου. Πιο βόρεια ακολουθούν οι κορυφές της Τζένας και του Πίνοβου κι ο κύκλος συνεχίζεται και κλείνει, με την γιγαντιαία οροσειρά του Καϊμακτσαλάν. Αυτός είν' ο σκοπός του νέου δρόμου. Να ενώσει τον κάμπο με τις κορυφές, ν' αδελφώσει τις παγωμένες πλαγιές του χιονοδρομικού με τα αχνιστά νερά των λουτρών, την ένταση του σκι με την χαλάρωση της πισίνας. Σε λιγότερο από μια ώρα τα γάντια, ο σκούφος, τα άρβυλα, τα χοντρά πουλόβερ και μπουφάν του σκι, θα δίνουν τη θέση τους στο μαγιό και τις σαγιονέρες. Είναι στ' αλήθεια εκπληκτικό τη μια στιγμή κάποιος να παγώνει σε θερμοκρασίες κάτω απ' το μηδέν στα δυο χιλιάδες μέτρα και σε λίγη ώρα να 'ναι τυλιγμένος στους ατμούς και να ιδρώνει, σε σταθερή θερμοκρασία 37 βαθμών. Είν' ένα σχέδιο τολμηρό, μεγαλεπήβολο, που θ' αλλάξει οριστικά την φυσιογνωμία της περιοχής. Κι είναι για μας μεγάλη η ικανοποίηση, που γνωρίζουμε αυτό το μεγάλο έργο στα πρώτα του βήματα και μπορούμε και σας

παρουσιάζουμε κάποιες εικόνες, που σε λίγα χρόνια θα 'χουν καθαρά ιστορική αξία. Ας ξαναγυρίσουμε όμως στη διαδρομή μας. Κάποια στιγμή χάνεται απ' τα μάτια μας ο κάμπος, ένας νέος σύντροφος προβάλλει απ' το Βορρά. Είναι το θρυλικό **Μαύρο Δάσος**. Και μόνο στο άκουσμά του μας έπιανε δέος, στα χρόνια εκείνα του Στρατού. Οι παλιοί στην Όρμα σαν έπιναν κρασί, γύριζαν πίσω στα χρόνια της νιότης κι άνοιγαν την καρδιά τους. Μιλούσαν τότε για πολέμους και αντάρτες, σπηλιές κρυφές γεμάτες όπλα και παγίδες, κρησφύγετα με χρυσάφι και περάσματα μυστικά, που κάποια απ' αυτά τρυπούσαν λέει το βουνό και βγαίναν στη Σερβία. Κι ήταν μεγάλη η χαρά για μας να τους ακούμε. Μα πιο μεγάλη ήταν η χαρά να νοιώθουμε αυτό το πάθος και τη νοσταλγία στη φωνή τους, να τους βλέπουμε να ξανανιώνουν. Άλλαζει όψη συνεχώς το Μαύρο Δάσος καθώς το προσπερνάμε. Πικνό και απροσέλαστο, σκοτεινό και μυστηριώδες, με απρόσιτους γκρεμούς και κλίσεις κατακόρυφες, με νερά και καταρράκτες, μονοπάτια

Με τον ερχομό του φθινοπώρου οι κάτοικοι της περιοχής μαζεύουν τα ξύλα από το δάσος, για ν' αντιμετωπίσουν το χειμώνα.

Ο μεγάλος δρόμος που ήδη κατασκευάζεται πάνω από την Όρμα, θα συνδέει, το Χιονοδρομικό με το δυτικό τμήμα της πεδιάδας της Αριδαίας.

που χάνονται και οδηγούν σε αδιέξοδα, που και πού έφωτα παροδικά κι ύστερα πάλι σημεία εχθρικά και ανήλιαγα.. Όσο πάσι ενεβαίνει το υψόμετρο, 700, 800 μέτρα, πάσι το δάσος της οστριάς χάνεται, να και οι πρώτες καστανιές, τεράστιες, επιβλητικές, από δίπλα τους κι οι κερασιές, ειρηνικό και πάλι το τοπίο. Αναγνωρίζω τα ερείπια της Άνω Κορυφής, συναντώ το παρελθόν. Είμ' έτοιμος να μελαγχολήσω, το μετανιώνω και συνεχίζω.

Είμαστε πάνω απ' τα χιλια μέτρα τώρα, οι κερασιές δεν χάθηκαν, συνεχίζονται αικόμα . Ειν' ονομαστές αυτές οι βουνίσιες κερασιές της Κορυφής, μαύρο κεράσι και μεγάλο, σκληρό σαν πέτρα. Πάντα εδώ πάνω ωριμάζουν πιο αργά από τον κάμπτο κι είναι το μάζεμα γιορτή για όλο το χωριό.

Το τοπίο αλλάζει πάλι, μπαίνουμε στη ζώνη της οξιάς. Ο δρόμος συνεχίζεται φαρδύς, έχουν γίνει μεγάλες επεμβάσεις στο βουνό.

Σε ορισμένα σημεία είναι δύσκολος, ένα συμβατικό αυτοκίνητο θα συναντήσει μεγάλες ή και αξεπέραστες δυσκολίες. Η ανηφορική πορεία συνεχίζεται, το Μαύρο Δάσος πίσω μας έχει χαθεί από ώρα. 21 ακριβώς χιλιόμετρα μετά το σημείο αναχώρησής μας από την Όρμα ο δρόμος ξαφνικά διχάζεται, παίρνοντας και μια δεύτερη κατεύθυνση προς τ' ανατολικά. Ειν' ένας καινούργιος τεράστιος δρόμος, που μου ήταν άγνωστος ως τώρα. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς μου πρέπει να καταλήγει στο χωριό Καρυδιά, ημιορεινό χωριό σε υψόμετρο 650 μέτρων και σε μια απόσταση περίπου 8 χιλιομέτρων από την Όρμα. Αν πράγματι είναι έτσι, τότε δημιουργείται μια επιπλέον δυνατότητα προσέγγισης των κορυφών του Καϊμακτσαλάν. Μ' αυτό τον τρόπο θα μπορεί κανείς να επιλέγει διαφορετικούς δρόμους για την ανάβαση και κατάβαση, ώστε να έχει

Σε υψόμετρο 2050 μέτρων το Χιονοδρομικό του Καϊμακτσαλάν, αποτελεί το επίκεντρο της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.

συνεχώς μπροστά του νέα τοπία, νέες παραστάσεις.

Παιάνινουμε για λίγο αυτόν τον καινούργιο δρόμο και, 200 μέτρα πιο πάνω, σε μια στροφή, ένας νέος ορίζοντας αποκαλύπτεται στα μάτια μας. Κάτω μακριά, μεσ' από τις καταχνιές της πεδιάδας της Άρνισσας, προβάλλει ένα μικρό τμήμα της Λίμνης Βεγορίτιδας. Καθώς βρισκόμαστε σε υψόμετρο πάνω από 1500 μέτρα, η εικόνα είναι εκπληκτική, ελάχιστα διαφέρει από αεροφωτογραφία. Σκέφτομαι, πως μερικά χρόνια πριν κανείς δεν θα 'χε αυτή τη δυνατότητα, εκτός αν ήταν αποφασισμένος να βαδίσει αρκετές ώρες. Πόσοι όμως άνθρωποι έχουν το χρόνο, τη φυσική κατάσταση ή και την διάθεση για κάποιες τέτοιες μακρινές διαδρομές; Πολύ λίγοι φοβάμαι. Κι εδώ ακριβώς έγκειται η αξία κάποιων παρεμβάσεων στο φυσικό περιβάλλον. Όταν είναι ήπιες και δεν προσβάλλουν την αισθητική του τοπίου ή την ισορροπία του όποιου οικοσυστήματος, τότε, κατά την γνώμη μου, επιτελούν σημαντικό έργο. Γιατί παροτρύνουν τον μέσο άνθρωπο - που δεν πρέπει απαραίτητα να είναι ορειβάτης - να γνωρίσει αλλά και να εκτιμήσει τις φυσικές ομορφιές της πατρίδας μας.

Επιστρέφουμε στον αρχικό μας προορισμό, υπάρχει ακόμα αρκετός δρόμος μπροστά μας. Ένα περίπου χιλιόμετρο πιο πάνω, αντικρύζουμε με έκπληξη ένα ποδοσφαιρικό γήπεδο, με ωραιότατο γρασίδι και σχεδόν ρεαλιστικές διαστάσεις. Είν' ένα οροπέδιο ειδυλλιακό, με πυκνά δάση οξιάς, μια ποτιστρά και βρύση με πογωμένο νερό και δασικούς δρόμους, που είτε οδηγούν νότια

προς την κατεύθυνση της πεδιάδας και της λίμνης είτε βόρεια προς την κατεύθυνση του Μαύρου Δάσους. Είναι τεράστιο συγκρότημα το Καϊμακτσαλάν κι είναι πραγματικά ευτυχίες, όσοι έχουν το χρόνο να το γνωρίσουν.

Ο δρόμος στενεύει, γίνεται ανηφορικός και δύσβατος, είναι φανερό, ότι οι εργασίες διάνοιξης σταματούν κάπου εδώ. Η βλάστηση αραιώνει, βρισκόμαστε πιά στην υπαλπική ζώνη, στην περιοχή που είναι γνωστή με το όνομα "Καλύβια του Γιαννακούλα". Σ' αυτά τα ανεμοδαρμένα βοσκοτόπια ορθωνόταν κάποτε, μοναχικό και σγέρωχο ένα στρατιωτικό φυλάκιο με μια χούφτα στρατιώτες. Απομονωμένοι καθώς ήταν, μας υποδέχονταν πάντα με μεγάλη χαρά, κάθε φορά που η αποστολή μας μας έφερνε στα λημέρια τους. Πλησιάζουμε στα δυο χιλιάδες μέτρα, άγνωστη πιά η διαδρομή, σε ορισμένα σημεία είναι πολύ δύσβατη, απαιτεί όχημα σκληροτράχηλο. Το τοπίο είναι γυμνό, λιτό, σχεδόν μελαγχολικό, έχει όμως σ' όλη του την έκταση, αυτή την έντονη γοητεία των μεγάλων υψομέτρων. Μια τελευταία ανηφόρα, μερικά ρυάκια που αυλακώνουν το δρόμο, μια στροφή και η δισφαλτος είναι 100 μέτρα μπροστά μας. Δυο μόλις χιλιόμετρα πιο πάνω, στα 2050 μέτρα, προβάλλει το Χιονοδρομικό του Καϊμακτσαλάν, που μέσα στα ελάχιστα χρόνια της λειτουργίας του, έχει γίνει πασίγνωστο σ' όλη την Ελλάδα.

Ο ήλιος έχει από ώρα κρυφτεί πίσω από πυκνά σύννεφα, η νύχτα δεν θ' αργήσει να καλύψει το βουνό. Είναι ώρα να επιστρέψουμε στην Όρμα.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ (Α)

Συνολική απόσταση Όρμα - Χιονοδρομικό: 30χλμ. Μέσος χρόνος κάλυψης της απόστασης: 1 ώρα και 30'. Υψομετρική διαφορά: 1750 μέτρα (Όρμα 300 μ., Χιονοδρομικό 2050μ.) Κατάσταση δρόμου: Η κατασκευή του δρόμου είναι σε εξέλιξη, μέχρι όμως τον Νοέμβριο του 1998 ίσχυαν τα εξής δεδομένα: Στα πρώτα 10 χιλιόμετρα μετά την Όρμα (μέχρι περίπου τα ερείπια της Άνω Κορυφής) το οδόστρωμα είναι σκληρό και βατό ακόμη και για συμβατικά αυτοκίνητα. Για τα επόμενα δέκα περίπου χιλιόμετρα η βατότητα σε ορισμένα σημεία είναι κακή. Ιδιαίτερα σε περίπτωση βροχόπτωσης η πρόσβαση σε συμβατικά αυτοκίνητα είναι αδύνατη. Στα τελευταία δέκα χιλιόμετρα, ανεξάρτητα από τις καιρικές συνθήκες, δεν έχει πρόσβαση κανένα συμβατικό αυτοκίνητο.

Για τα αυτοκίνητα με τετρακίνηση, όλη η διαδρομή είναι προσπελάσιμη από την Άνοιξη ως το Φθινόπωρο, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Σε περίπτωση όμως ισχυρής χιονόπτωσης, η πρόσβαση είναι δυνατή, μόνον για τα 15 περίπου πρώτα χιλιόμετρα. Η υπόλοιπη διαδρομή είναι απαγορευτική για οποιοδήποτε όχημα. Η διαβάθμιση αυτή βέβαια είναι σχετική, αφού σε κάθε περίπτωση εξαρτάται άμεσα από το ύψος του χιονιού.

ΔΙΑΣΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΔΑΣΟΣ

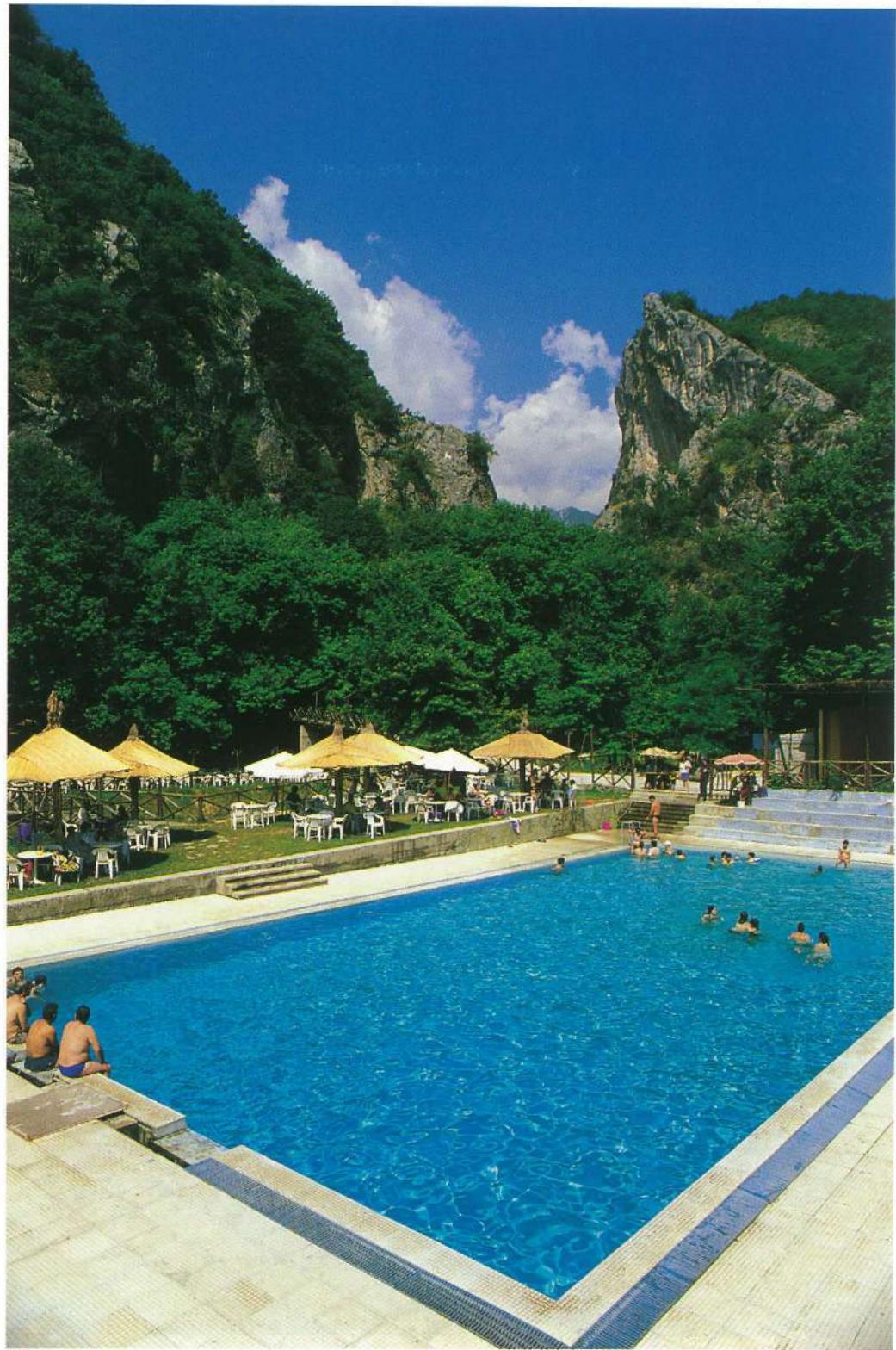
Από τα χρόνια ακόμα του Στρατού το Μαύρο Δάσος ασκούσε πάνω μου μια ιδιαίτερη γοητεία. Που μεγάλωνε κάθε φορά, που κάποιος παλιός άρχιζε γι' αυτό τις διηγήσεις του. Δύσβατο καθώς ήταν και σε πολλά σημεία απροσπέλαστο, δεν αποτελούσε χώρο άσκησης στρατιωτικών δραστηριοτήτων. Εκτός λοιπόν από τον κεντρικό δασικό δρόμο, μου ήταν στο σύνολό του άγνωστο. Κι αυτός όμως ο κεντρικός δρόμος σε κάποιο σημείο εκφυλίζοταν σε δευτερεύοντες κακής βατότητας

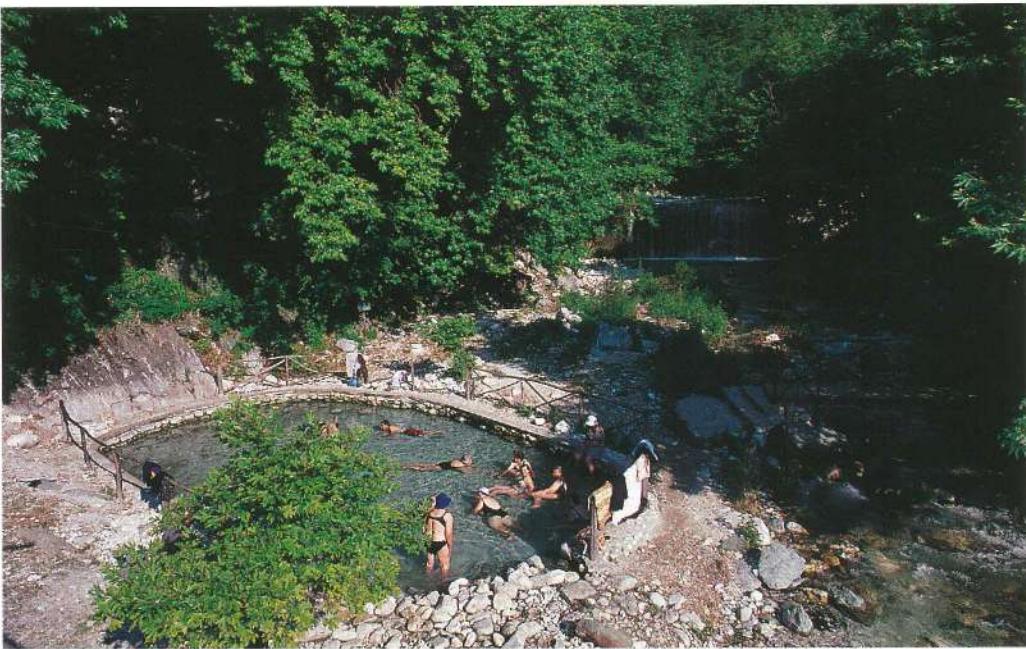
και αμφίβολης εξελίξης.

Στα τέλη της δεκαετίας του '80 επεχείρησα μ' ένα τζιπ να το διασχίσω από Βορρά προς Νότο. Είχα την υποψία, ότι υπήρχε πρόσβαση ως τα υψηπέδα, που βρίσκονται κάτω από το σημερινό Χιονοδρομικό. Προχώρησα με το τζιπ περισσότερο από κάθε άλλη φορά, ως το σημείο, που μια γιγαντιαία κατολίσθηση με υποχρέωσε να επιστρέψω. Η εχθρική εικόνα της κατολίσθησης με αποθάρρυνε να ξαναπροσπαθήσω, έτσι το Μαύρο Δάσος βγήκε από τις προτεραιότητές μου. Όχι όμως και από τη μνήμη μου. Η πρόκληση εξακολούθησε να αιωρείται για δέκα ολάκαιρα χρόνια. Ωστού φέτος το φθινόπωρο, αποφάσισα να επιχειρήσω μια δεύτερη αναμέτρηση....

Το χωριό **Λουτράκι** είναι χτισμένο 11 χιλιόμετρα δυτικά της Αριδαίας στους πρόποδες του Καϊμακτσαλάν. Απέχει μόλις δυο χιλιόμετρα από τα περίφημα ιαματικά λουτρά Λουτρακίου. (Πόζαρ) και 120 περίπου χιλιόμετρα από την Θεσσαλονίκη. Παρά την προνομιακή του θέση δίπλα στα λουτρά, μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε να αποκτά μια αξιόλογη υποδομή. Έτσι σήμερα δεν θυμίζει σε τίποτε το λασποχώρι του παρελθόντος. Αντίθετα έχει την όψη σύγχρονης κωμόπολης, με ασφαλτοστρωμένους δρόμους και πλατείες, καινούργια σπίτια και αυλές με άφθονα λουλούδια, εκατοντάδες ενοικιαζόμενα δωμάτια, ψηταριές και ταβέρνες. Το άνοιγμα εξ άλλου στον τουρισμό και ο συνεχής συγχρωτισμός του ντόπιου πληθυσμού με ξένους επισκέπτες επέδρασαν αποφασιστικά στα ήθη του χωριού. Έτσι η μικρή κοινωνία του Λουτρακίου απέβαλε σταδιακά τον ενδοστρεφή της χαρακτήρα. Οι κάτοικοι είναι πια στο σύνολό τους πρόσχαροι, ανοιχτοί και εξυπηρετικοί, έχουν απόλυτα προσαρμοσθεί στις απαιτήσεις των καιρών. Έχοντας

Η τεράστια ανοικτή πισίνα στα πιουτρά Λουτρακίου (Πόζαρ) είναι όπη την θερινή περίοδο πόλος έπιξης για τους επισκέπτες, αφού εκτός από το υπέροχο φυσικό περιβάλλον παρέχει στους κολυμβητές θερμό ιαματικό νερό στην φυσική του θερμοκρασία.

Χειμώνα - Καθηκάρι η μικρή υπαίθρια πισίνα στα Λουτρά Πόζαρ αναβινύζει θερμό ιαματικό νερό από τα έγκατα της γης και αποτελεί ιδανικό χώρο που ουρθεραπείας μέσα σε ένα θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον.

Οι μεγάλες πέτρες ενσωματωμένες στις ρίζες των πλατανιών είναι ένα χαρακτηριστικό σημείο της διαδρομής στο φαράγγι του Ράμνομπορ.

Καταρράκτης ύψους 20 μ. στο Ράμνομπο
1 ώρα και 20' από τα Λουτρά

σαν βάση το Λουτράκι ξεκινάμε για τα άδυτα του Μαύρου Δάσους. Ενάμιση χιλιόμετρο από το Λουτράκι -λίγο πριν από τα Λουτρά- στρίβουμε αριστερά. Η άσφαλτος μας οδηγεί στην Όρμα, εμείς δώμας συνεχίζουμε ευθεία στον φαρδύ χωματόδρομο. Δυο χιλιόμετρα πιο πάνω συναντάμε το στρατιωτικό φυλάκιο της Όρμας. Κάποτε η περιοχή ήταν χαρακτηρισμένη ως "Επιτηρούμενη Ζώνη" και ήταν αδύνατη η διέλευση με κατεύθυνση το Μαύρο Δάσος, χωρίς ειδική άδεια από τον λόχο της Αριδαίας.

Ο χωματόδρομος είναι σε καλή κατάσταση, το οδόστρωμα σκληρό και αξιόπιστο. Στην πρώτη στροφή του δρόμου μετά το φυλάκιο σταματάω για λίγο. Ποτέ δεν θα ξεχάσω αυτή τη στροφή όσα χρόνια κι αν περάσουν. Ήταν ένα Κυριακάτικο ηλιόλουστο πρωινό, 25 χρόνια πριν. Άνοιξη, ευωδίες στην ατμόσφαιρα, φρέσκος βουνίσιος αέρας. Ξεκίνησα μόνος μου από το φυλάκιο για μια ήρεμη βόλτα στο δάσος. Στο βάθος οι χιονισμένες κορυφές του Καϊμακτσαλάν, στ' αριστερά ο Ασπροπόταμος με την ολοζώντανη ροή του. Βάδιζα αργά, μακαρίζοντας τον εαυτό μου, που μετά από πολλές περιπέτειες σε διάφο-

ρες μονάδες, είχα επιτέλους το προνόμιο να βρίσκομαι σ' αυτό το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, έστω και μακρυά από τα αστικά κέντρα και τον "πολιτισμό". Σε αντίθεση με τους συναδέλφους μου, που κάθε πρωί υπολόγιζαν με ακρίβεια τις μέρες που απόμεναν, εγώ σχεδόν παρακαλούσα να παραταθεί η θητεία μου. Ήξερα πολύ καλά άλλωστε, ότι αυτή θα ήταν η τελευταία ανέμελη περίοδος στη ζωή μου. Βυθισμένος σ' αυτές τις ευχάριστες σκέψεις έφτασα στη στροφή του δρόμου, χωρίς να το καταλάβω. Εκεί, έμεινα ξαφνικά πετρωμένος στη θέση μου. Ένας τεράστιος λύκος, ξαπλωμένος στη μέση του δρόμου, λιαζόταν με μακαριότητα. Δεν ξέρω ποιες σκέψεις τον απασχολούσαν κι αυτόν και άργησε να με αντιληφθεί νωρίτερα. Η απόσταση που μας χώριζε δεν ήταν παραπάνω από τέσσερα μέτρα. Μεσολάβησαν κάποια δευτερόλεπτα - ή μήπως ήταν δέκατα; - αμοιβαίας κατάπληξης. Θυμάμαι ακόμα την έκφραση των κόκκινων ματιών του. Ύστερα ο λύκος πετάχθηκε δρόμιος μ' ένα τρομερό πήδημα, έκανε στροφή προς τα βουνά και χάθηκε μέσα στους θάμνους μ' ένα απίθανο καλπασμό. Προχώρησα αργά, ως το σημείο που καθό-

Άφθονες πηγές, ρέματα και καταρράκτες κυλούν σε κάθε διαδρομή του Καϊμακτσαλάν

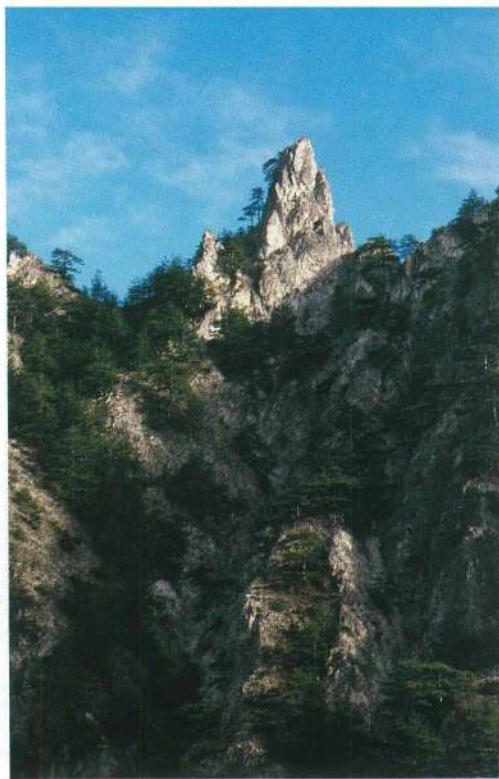

Σαν αιχμηρή μύτη δόρατος η "Κόκκινη Πέτρα" τρυπάει με τα χίλια περίου μέτρα της κορυφής της τον ουρανό, αποτελώντας το χαρακτηριστικότερο σημείο της διαδρομής μέσα στο Μαύρο Δάσος.

ταν. Το χώμα του δρόμου ήταν σκαμένο από τα νύχια των ποδιών του, έτσι όπως πετάχθηκε μ' όλη την δύναμη και την ορμή του. Ήταν η τελευταία φορά που είδα λύκο στο φυσικό του περιβάλλον.

Ο δρόμος συνεχίζεται ομαλός, περνάει από σκιερά πλατάνια και βουερά ρέματα. Σε λίγο αρχίζει ν' ανηφορίζει, κάποτε εδώ βρισκόταν μια τεράστια φλαμούριά, σήμερα δεν υπάρχει πια. Κερδίζουμε συνέχεια υψόμετρο, περνάμε τις καστανιές, μπαίνουμε στη ζώνη της οξυάς. Εκατοντάδες πηγές ξεπηδούν απ' τα υγρά χώματα του βουνού, σιγά-σιγά μεταμορφώνονται σε ρυάκια και μικρούς καταρράκτες. Για λίγο αυλακώνουν το δρόμο και ηρεμούν, ύστερα συνεχίζουν την ορμητική τους πορεία ανάμεσα στις ρεματιές, ενώνουν πιο κάτω τη ροή τους και καταλήγουν στην κοίτη του Ασπροπόταμου. Ειν' ένα υγρό αλλά ήλιόλουστο φθινοπωριάτικο πρωινό. Δύσκολα περνάει ο ήλιος απ' τα πυκνά φυλλώματα της οξυάς, που, όσο ανεβαίνουμε, κιτρινίζουν περισσότερο. Δέκα σχεδόν χιλιόμετρα από το φυλάκιο της Όρμας, συναντάω τη γνωστή μου από παλιά διασταύρωση. Τη φορά αυτή ανηφορίζω προς τα δεξιά. Ο δρόμος συνεχίζεται φαρδύς και καλά πατημένος, η αισιοδοξία μου αυξάνει. Η υγρασία γίνεται όλο και περισσότερη, σε κάποια επίπεδα σημεία μάς υποδέχονται μικρές λίμνες και λάσπες. Δεν ανησυχώ, το τζιπ είναι φηλό και γεροδεμένο, τις ξεπερνάει χωρίς δυσκολία. Η διαδρομή είναι εξαίσια, ήδη κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα έλατα, βαθυπράσινες πινελιές μέσα στα χρυσοκίτρινα χώματα των φύλλων της οξυάς. Μου φαίνεται ξαφνικά τόσο βατό και προσιτό το Μαύρο Δάσος, αρχίζω να σκέφτομαι μήπως τελικά ολ' αυτά τα χρόνια, οι θρύλοι και τα μυστήρια του ήταν υπερβολικά σε σχέση με την πραγματικότητα.

Ο δρόμος τώρα θυμίζει ένα υπέροχο χαλί, γλιστράμε μ' ένα απαλό θρύσιμα πάνω στα φύλλα της οξυάς. Την όμορφη εικόνα

έρχεται να συμπληρώσει η παρουσία μιάς αλεπούς, που βγαίνει ξαφνικά μεσ' από μια πυκνή συστάδα θάμνων, μάς ρίχνει μια βιαστική ματιά και εξαφανίζεται με αρχοντικά πηδήματα μέσα στο δάσος. Τι πιο δημοφό και αισιόδοξο θέαμα από μια πυρόξανθη φουντωτή αλεπού, να διασχίζει μ' αυτή την μεγαλοπρέπεια έναν δασικό δρόμο στρωμένο με φύλλα. Πού και πού οι κορυφές των δέντρων αραιώνουν, μας αποκαλύπτουν στο βάθος τα υψίπεδα του Καϊμακτσαλάν. Είμαι βαθειά χαρούμενος για την σωστή μου κατεύθυνση αλλά και για τους υπολογισμούς μου. Είναι φανερό, πως ο δρόμος συνεχίζει την συναρπαστική τους πορεία μέσα στο δάσος και κάποια στιγμή καταλήγει στον αυχένα. Οι κλίσεις βέβαια που βλέπω από μακριά είναι πολύ απότομες, είμαι όμως βέβαιος, πως με αλλεπάλληλες στροφές έχουν προβλέψει να τις ξεουδετερώσουν. Να λοιπόν άλλη μια εναλλακτική διαδρομή, ασύλληπτης ομορφιάς προς το Χιονοδρομικό.

Είμαι τόσο βέβαιος για την κατάληξη, που δεν διστάζω να κάνω και προβλέψεις για τον πιθανό χρόνο άφιξής μας. Τα έλατα πυκνώνουν, αμφισβήτουν την κυριαρχία της οξυάς όλο και περισσότερερο. Τα ρέματα και οι καταρράκτες εμφανίζονται

Η περιοχή του Μαύρου Δάσους χαρακτηρίζεται από το έντονο ανάγκυφο, που την καθιστά σε ορισμένα σημεία εξαιρετικά δύσβατη.

όλο και πιο συχνά, το ίδιο και οι λάσπες. Κάθε ίχνος τροχοφόρου, έστω και παλιό, εξαφανίζεται. Ο δρόμος στενεύει κι αυτός ή μήπως έτοι μου φαίνεται; Τις θεωρώ φυσιολογικές αυτές τις μεταβολές, άλλωστε δεν βρίσκομαι στο πιο πολυσύχναστο τμήμα του Μαύρου Δάσους. Σε μια κλειστή στροφή αναγκάζομαι να φρενάρω επειγόντως. Μια μεγάλη πέτρα έχει αποκολληθεί από την πλαγιά κι έχει θρονιαστεί καταμεσής στο δρόμο. Με μεγάλο κόπτο καταφέρνω να την μετακινήσω μερικά εκατοστά, όσα μου αρκούν για να περάσω. Αμέσως μετά ακούγεται ένας δυνατός, συνεχής θόρυβος. Στο βάθος του δρόμου ένα μεγάλο ρέμα κατεβαίνει ορμητικά, έχει δημιουργήσει μια κοίτη βαθειά γεμάτη με κροκάλες. Περνάω με δυσκολία προσέχοντας που ακριβώς θα τοποθετήσω τον κάθε τροχό και εύχομαι να μην χρειασθεί να ξαναπεράσω. Διασχίζουμε το ρέμα με στενογμόνυσ ανακούφισης κι αμέσως αρχίζει μπροστά μας. ένας απότομος ανήφορος, λασπωμένος και ύπουλος. Ξεπερνιέται κι αυτό το εμπόδιο με αργή τετρακίνηση κι επιτέλους το έδαφος ξαναγί-

νεται επίπεδο. Παράλληλα όμως κάθε έννοια δρόμου εξαφανίζεται. Παύει να υπάρχει χάραξη και βρισκόμαστε ξαφνικά μπροστά σ' ένα υγρό και στενό χορτολίβαδο, μ' έναν τεράστιο γκρεμό να χάσκει στ' αριστερά μας. Μου είναι αδιανόητη αυτή η εξέλιξη του μέχρι πριν από λίγο ειδυλλιακού δασικού δρόμου, παρ' όλ' αυτά κατεβαίνω από το τζίπ και κάνω μερικά βήματα για να δοκιμάσω το έδαφος. Βουλιάζει βέβαια κάτω από τα πόδια μου και σε μερικά σημεία σχηματίζει λιμνούλες με ψηλά χόρτα. Μπαίνω με τα άρβυλα μέσα στο νερό εξετάζοντας σχολαστικά το υπόβαθρο. Η Άννα ήδη με παρακινεί να επιστρέψω, μάταια όμως. Είναι μια απόσταση 30 περίπου μέτρων, με ελάχιστα περιθώρια από την πλευρά του γκρεμού. Καταφέρνω και την διασχίζω. Ήδη όμως ένα άλλο πρόβλημα παρουσιάζεται μπροστά μας. Ο "δρόμος", μετά από μια κατολίσθηση ολάκαιρης πλαγιάς, έχει στενέψει απελπιστικά. Κατεβαίνω για άλλη μια φορά και ελέγχω την κατάσταση. Μετακινώ μερικές πέτρες, που κατρακυλούν με πάταγο στο γκρεμό, απε-

Δέκα χιλιόμετρα πάνω από τους Προμάχους, ένα πεντακάθαρο ρέμα σχηματίζει στις όχθες του χώρο ιδανικό για πικ-νικ και ξεκουραστική διασκέδαση.

λευθερώνων έτσι μια δίοδο οριακή. Για να μην βρεθώ όμως οριστικά προ αδιεξόδου, βαδίζω περίπου μισό χιλιόμετρο. Δεν είναι βέβαια δρόμος αλλά στο τέρμα του ξαναρχίζει το δάσος, όπου διακρίνεται μια υλοτομική χάραξη. Αυτό άλλωστε δείχνει να είναι και το τελευταίο αποφασιστικό σημείο πριν απ' τα υψίπεδα. Με ανανεωμένη την αισιοδοξία μου επιστρέφω στο αυτοκίνητο και καθηυχάζω την Άννα. Περνών με προσοχή όλο αυτό το ξέφωτο, αρχίζει η δύσκολη ανάβαση. Το έδαφος είναι πολύ δύσβατο γεμάτο με σπασμένα κλαδιά. Βρίσκομαι όμως πολύ κοντά στον προορισμό μου, σε λίγο θα είμαι έξω από τα όρια του Μαύρου Δάσους. Είμαι έτοιμος σε λίγα λεπτά να πανηγυρίσω, όταν, πίσω από μια στροφή, με περιμένει η καταστροφή. Δυο πανύψηλες οξυές με πελώριους κορμούς έχουν ξερίζωθεί και μαζί μ' έναν δύκο χώματος ορθώνουν αξεπέραστο εμπόδιο μπροστά μου. Ψάχνω απεγνωσμένα τρόπο να το υπερκεράσω, μα γύρω υπάρχει δάσος πυκνό, είναι αδύνατο. Μένω ακίνητος πάνω στο τιμόνι κοιτάζοντας τους δύο κορμούς. Σβήνω τη μηχανή

του αυτοκινήτου και γύρω μας πέφτει σιωπή. Σκουπίζω τον ιδρώτα μου και ανοίγω το παράθυρο στον δροσερό αέρα. Αγκαλιάω με τα μάτια μου το Μαύρο Δάσος, ήρεμο και ηλιόλουστο, σχεδόν αθώο.

-Είσαι πάρα-πολύ λυπημένος; ρωτάει κάποια στιγμή η Άννα.

-Όχι! Βρίσκω την δύναμη να απαντήσω. Μας νίκησε ένας γίγαντας, χαλάλι του.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ (Β)

Από φυλάκιο Όρμας (400μ. υψομ.) έως αναγκαστικό τέρμα διαδρομής (περίπου 1700μ. υψόμ.) η απόσταση είναι 20 χιλιόμετρα. Τα πρώτα δέκα χιλιόμετρα είναι βατά με συμβατικό αυτοκίνητο, στη διαδρομή υπάρχουν θέσεις για πικ-νικ και κατασκήνωση. Τα επόμενα δέκα χιλιόμετρα απαιτούν τετρακίνηση. Υπάρχουν ενδιάμεσα πολλές ενδιαφέρουσες διασταύρωσεις, που όμως καταλήγουν σε αδιέξοδα.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΟΜΑΧΟΥΣ ΣΤΟ ΠΕΤΕΡΝΙΚ

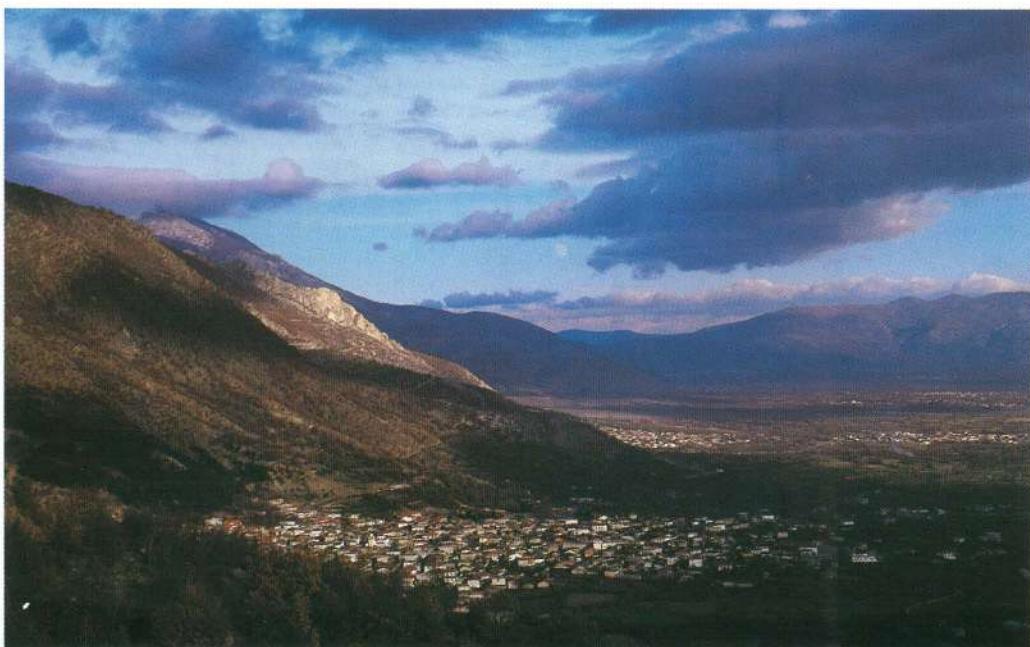
Οι Πρόμαχοι είναι ένα αρκετά μεγάλο χωριό, χτισμένο σαν φωλιά στο βορειοδυτικό άκρο της πεδιάδας της Αλμωπίας. Απέχουν 6 χιλιόμετρα από την Αριδαία και περίπου τόσα από το Λουτράκι μέσω Λυκοστόμου και Σωσάνδρας. Το χωριό είναι χτισμένο αμφιθεατρικά με ήπιες κλίσεις ενώ πάνω από τα τελευταία του σπίτια, υψώνεται απότομα το βουνό. Οι Πρόμαχοι δεν γειτονεύουν με σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος γι' αυτό και δεν έχουν την τουριστική ανάπτυξη του Λουτρακίου ή της Όρμας. Είναι όμως ένα γραφικό χωριό, με πρόσχαρους ανθρώπους και ευχάριστο περιβάλλον. Το πιο σημαντικό, που δεν είναι ευρύτερα γνωστό είναι, ότι οι Πρόμαχοι αποτελούν την αφετηρία μιας από τις συναρπαστικότερες διαδρομές στο ανατολικό τμήμα της οροσειράς του Καϊμακτσαλάν (Βόρας).

Ο δρόμος ζεκινάει πάνω από τους Προμάχους με οδόστρωμα φαρδύ και πετρώδες, όχι δύσβατο αλλά ενοχλητικό. Τα πρώτα πλατανιά διαδέχεται ένα απέραντο και πυκνό δάσος δρυός. Πολύ γρήγορα το υψό-

μετρο εκτοξεύεται κοντά στα χιλια μέτρα, το θέαμα είναι μεγαλόπρεπο. Δεν ήταν λύγεις οι φορές που πέρασα τη νύχτα μέσα στο μικρό στρατιωτικό μου αντίσκηνο, σ' αυτή την περιοχή. Άγρια και αφιλόξενη, με έδαφος επικλινές και πετρώδες, απόλυτα εκτεθειμένη στο Βορρά, ήταν ένα από τα δύσκολα σημεία των αποστολών μας. Κάποιες ξάστερες νύχτες του Χειμώνα, ο παγωμένος βοριάς κατέβαζε το θερμόμετρο χαμηλότερα από τους -10οC. Τα ξύλα ευτυχώς ήταν άφθονα και η τεράστια φωτιά ήταν η μόνη μας παρηγοριά όλη την νύχτα.

Δέκα χιλιόμετρα πάνω από τους Προμάχους μια βρύση με κρυστάλλινο νερό μας προσκαλεί για μια μικρή στάση. Ήδη βρισκόμαστε στη ζώνη της οξυάς, το υψόμετρο ξεπερνάει τα χιλια μέτρα. Απέναντι από την βρυσούλα στο κάτω μέρος του δρόμου ένα ολοζώντανο ρέμα κυλάει όλο το χρόνο τα πεντακάθαρα νερά του. Ειν' ένα σημείο ιδιανικό για ημερήσια εκδρομή, γεύμα στο ύπαιθρο και ξεκούραση, αφού το έδαφος είναι ομαλό, με άφθονο νερό και ξύλα. Άλ-

Στο βόρειο τμήμα της πεδιάδας της Αριδαίας οι Πρόμαχοι ειν' ένα ήσυχο χωριό, αφετηρία της θαυμάσιας ορεινής διαδρομής προς το Λουτράκι μέσω του Πέτερνικ

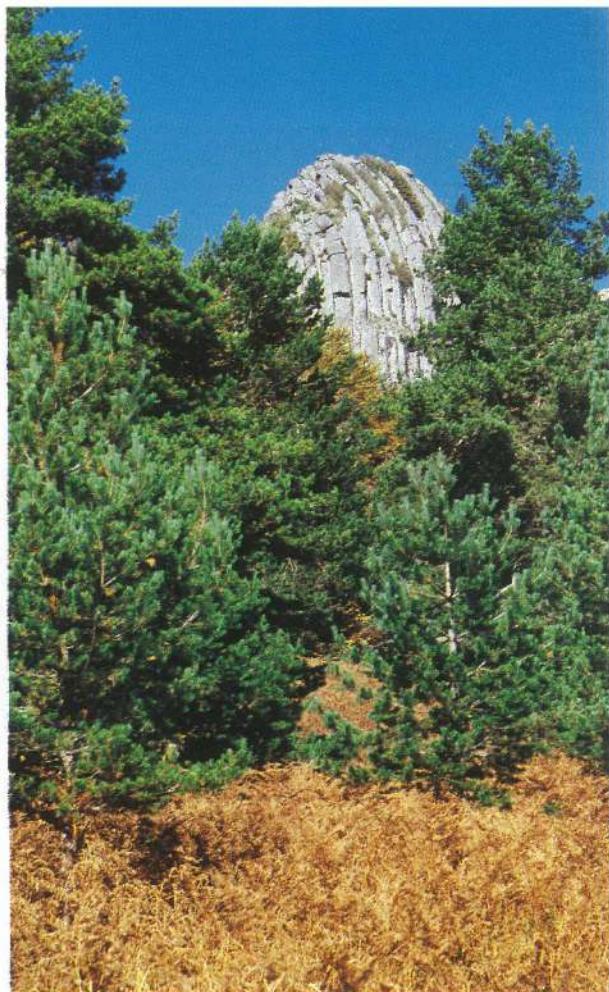
Ένα τμήμα της κορυφής του Πέτερνικ (Νίτσε)
σε υψόμετρο 1755 μέτρων

λωστε μέχρι εδώ είναι η πρόσβαση ευχερής για κάθε αυτοκίνητο. Από δω και πάνω όμως για τα συμβατικά αυτοκίνητα αρχίζουν οι δυσκολίες, που γίνονται σχεδόν αξεπέραστες αν έχει βρέξει ή χιονίσει.

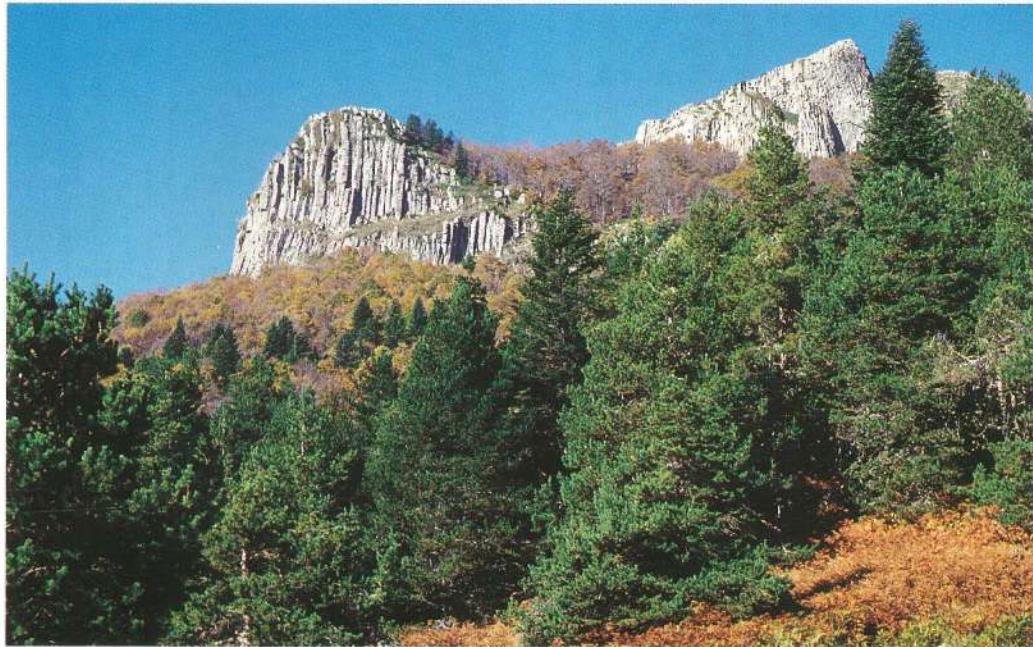
Ένα χιλιόμετρο πιο πάνω, στην κορυφή ενός μικρού λόφου, σώζεται ένα μεγάλο δασικό καταφύγιο, σε κακή όμως κατάσταση. Δεν πάνε πολλά χρόνια, που ήταν ένα θαυμάσιο ξύλινο οίκημα με ξυλόσομπα και βασικά σκεύη, που παρείχε την δυνατότητα μιας αξέχαστης διανυκτέρευσης πάνω στο βουνό. Είναι αδύνατον να κατανοήσω την παράλογη καταστροφική μανία κάποιων "ανθρώπων", που δεν διστάζουν να ξηλώνουν πόρτες, παράθυρα και τοίχους κι έτσι να στερούν από τους φυσιολάτρες συνανθρώπους τους τη χαρά ν' απολαμβάνουν μια νύχτα στο βουνό.

Σ' αυτό το σημείο βρίσκεται και μια διασταύρωση καθοριστική για την συνέχεια της διαδρομής μας. Στα δεξιά ο δρόμος οδηγεί στο χωριό Γαρέφι και στα Γαρεφιώτικα βουνά. Η δική μας κατεύθυνση είναι στ' αριστερά με κύριο προορισμό μας το υπέρθεαμα των κορυφών του **Πέτερνικ** στα 1750 μέτρα. Η διαδρομή εξελίσσεται συναρπαστική, με απέραντα δάση οξυάς, που εναλλάσσονται με έλατα και πεύκα. Το έδαφος είναι άλλοτε επίπεδο και ειρηνικό και άλλοτε με έντονο ανάγλυφο, που οφείλεται στις βαθειές χαράδρες, τις ρεματίες και τις κατακόρυφες ορθοπλαγιές. Στα περισσότερα σημεία της διαδρομής ο ορίζοντας είναι ανοιχτός με θαυμάσια θέα, ενώ στις πλαγιές με μεγάλες κλίσεις τα δάση είναι πυκνά, σχεδόν αδιαπέραστα.

6 χιλιόμετρα από την διασταύρωση το έδαφος γίνεται επίπεδο, ο δρόμος περνάει δίπλα από ένα θαυμάσιο τευκόδασος με πολλή υγρασία και άφθονα μανιτάρια. Κάπου εδώ κοντά ή λίγο παρακάτω, υπήρχε η περίφημη "Βουλγάρα Βρύση", που σημειώναν και οι λεπτομερείς στρατιωτικοί χάρτες της περιοχής. Η Βουλγάρα Βρύση δεν έμοιαζε με καμιά απ' αυτές, που συνήθως συναντάμε, δεν έτρεχε μέσα από σωλήνα το

νερό της. Ήταν ένας ρηχός ταπεινός λάκκος, ολοστρόγγυλος, με διάμετρο ενός περίπου μέτρου. Μες' απ' αυτόν τον λάκκο ανάβλυζε παγωμένο, πεντακάθαρο νερό με συνεχή ροή, χειμώνα-καλοκαίρι. Σκύβαμε προσεχτικά πάνω απ' το λάκκο, βυθίζαμε τα πρόσωπά μας στο νερό και ρουφούσαμε αχόρταγα, πρωτόγονοι και ευτυχισμένοι. Δεν ξέρω τι έχει απογίνει η Βουλγάρα Βρύση κι ούτε ξέρω πότε θα βρω το χρόνο να την φάξω. Η ώρα του Πέτερνικ πιλησιάζει. Όσο ζυγώνουμε, όσο αλλάζει η γωνία του ματιού, τόσο μεταβάλλει τη θωριά του. Για λίγο χάνεται, μπαίνει μπροστά το πευκοδάσος, μα καθώς βγαίνουμε, προβάλλει ολόρθη απέναντί μας η κορφή του. Αυτή η περίφημη κορυφή με το χαρακτηριστικό σχήμα και την παράξενη γεωλογική διαμόρφωση. Λες και κάποιο γιγάντιο χέρι πελέκησε την πέτρα, την έκανε κολώνες κι ύστερα τις κόλλησε, τη μια δίπλα στην άλλη. Όσες φορές κι αν βρέθηκα στους πρόποδες του

Η μεγαλειώδης κορυφή του Πέτερνικ (Νίτσα ή Άννα), με το χαρακτηριστικό σχήμα
και την παράξενη γεωλογική διαμόρφωση.

Πέτερνικ αλλά και τότε που σκαρφάλωνα στις κακοτράχαλες πλαγιές του, δεν έπαινα να θαυμάζω αυτή τη μοναδική ιδιομορφία του. Δεν ξέρω τι να πρωτοθυμηθώ απ' αυτή την παράξενη περιοχή, είναι συνδεδεμένη με μερικές από τις πιο έντονες αναμνήσεις μου. Κάποτε δεν είχε δρόμους εδώ πάνω, υπήρχαν μόνον περίπλοκα δασικά μονοπάτια. Μα κι αυτά εξαφανίζονταν, όταν το χιόνι ξεπερνούσε το μισό μέτρο. Για τις σημερινές υλοτομικές ανάγκες έχουν χαροχθεί αρκετοί δασικοί δρόμοι στην περιοχή, που βέβαια δεν είναι κατάλληλοι για όλα τα οχήματα. Άλλα ούτε και το βασικό οδικό δίκτυο είναι στο σύνολό του σε άριστη κατάσταση. Υπάρχουν πολλά σημεία, κυρίως επίπεδα, που με την πρώτη βροχή μετατρέπονται σε τέλματα αδιαπέραστα από συμβατικά αυτοκίνητα. Δεν υποστηρίζουμε βέβαια, ότι η ασφαλτόστρωση αυτού του δικτύου αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα. Θα ήταν όμως δυνατόν σ' αυτά τα συγκεκριμένα ευαίσθητα σημεία να γίνουν κάποιες σωστές επεμβάσεις, που να εγγυώνται καλή βατότητα, τουλάχιστον κατά την θερινή περίοδο. Είμαστε βέβαιοι, πως πολλοί άνθρωποι θα ήθε-

λαν να χαρίσουν στους εαυτούς τους και στις οικογένειές τους την εμπειρία μιάς τέτοιας συναρπαστικής ορεινής διαδρομής. Κάτι, που οπωαδήποτε θα συνέβαλλε στην γενικότερη γνωριμία της περιοχής και στην πιθανή τουριστική της ανάπτυξη. Περιπλανιόμαστε για ώρες στην περιοχή, ξεφεύγοντας πολλές φορές από το βασικό οδικό δίκτυο. Είναι τέτοιος ο πλούτος των παραστάσεων, τόσο διαφορετικές οι εικόνες που έχουν περάσει από τα μάτια μας, ώστε, μετά από τόσες ώρες, δεν αισθανόμαστε καμιά κούραση.

Το απόγευμα μάς βρίσκει πάνω από τα υψηλέδα του Λουτρακίου. Έχουμε ολοκληρώσει μια ορεινή διαδρομή 45 περίπου χιλιομέτρων, που συνδέει μ' αυτό τον μαγευτικό τρόπο τους Προμάχους με το Λουτράκι και, δυστυχώς, είναι άγνωστη στους περισσότερους. Θέλουμε να πιστεύουμε, πως μετά τη δημοσίευση αυτού του άρθρου, αρκετοί θα είναι αυτοί που θα παρακινθούν να την γνωρίσουν είτε με συμβατικά αυτοκίνητα στα πρώτα 10 περίπου χιλιόμετρα από τους Προμάχους, είτε με τζιπ σε όλο το μήκος της.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ (Γ)

Συνολική απόσταση Πρόμαχοι - Λουτράκι 50 χιλ. Στα πρώτα 10 χιλ. βατός δρόμος για κάθε αυτοκίνητο, σχεδόν κάθε περίοδο, εκτός από χιονόπτωση. Στα επόμενα 10 - 15 χιλ. η βατότητα εξαρτάται από τις καιρικές συνθήκες και τον βαθμό συντήρησης του δρόμου από το Δασαρχείο. Είναι αδύνατη η ολοκλήρωση της διαδρομής με συμβατικό αυτοκίνητο, κάτι που βέβαια είναι εφικτό με τετρακίνητο. Στο τελευταίο σημείο της διαδρομής συνιστάται η κατεύθυνση προς τα δυτικά (δεξιά) που οδηγεί προς το εγκαταλειμμένο Άνω Λουτράκι και τα Λουτρά, γιατί η κάθοδος προς τα ανατολικά (αριστερά), που οδηγεί στο χωριό Λουτράκι είναι εξαιρετικά δύσβατη, αφού ο δρόμος έχει παραμείνει για πολλά χρόνια ασυντήρητος.

Αν κάποτε η διαδρομή ενταχθεί σε πρόγραμμα ασφαλτόστρωσης, θα αποτελέσει σίγουρα μια από τις πιο συναρπαστικές και ενδιαφέρουσες ορεινές περιηγήσεις.

τάδες μέτρα ανάβασης σε κάποιο από τα γύρω Βουνά. Η ατμόσφαιρα τότε καθαρίζει ως διά μαργείας, νοιώθει κανείς, ότι έχει για θρόνο του τα σύννεφα, είναι μια αίσθηση θεϊκή.

Ένα τέτοιο πρωινό αφήνουμε πίσω μας τις καταχνίες και την υγρασία του κάμπτου και ξεκινάμε για τους καθάριους ουρανούς της κορυφής. Δεν θυμάμαι πια πόσες φορές έχω προγματοποιήσει αυτή τη διαδρομή, κάθε εποχή του χρόνου. Το βέβαιο είναι, ότι πρώτη φορά αισθάνομαι πίσω από το τιμόνι ενός αυτοκινήτου τόση σιγουρία και ασφάλεια. Χάρη στις συντονισμένες ενέργειες της TOYOTA ΑΞΙΟΣ ΚΑΤΙΚΑΡΙΔΗΣ Α.Ε. αλλά και την πρόθυμη ανταπόκριση της TOYOTA ΕΛΛΑΣ έχω την σπάνια τύχη να οδηγώ ένα LAND CRUISER 90, το κορυφαίο ίσως όχημα παντός εδάφους, που παρουσιάσθηκε ποτέ. Οι πληροφορίες λένε, πως στα ψηλά έχει πέσει άφθονο χιόνι, είναι μεγάλη η ανυπομονησία μου λοιπόν να διαπιστώσω τις πραγματικές δυνατότητές του.

Το Λουτράκι και η Όρμα είναι εξαφανισμένα στην ομίχλη, λίγο πιο κάτω όμως στον Μεγαπλάτανο, το τοπίο αρχίζει να καθαρίζει. Παίρνουμε τον ανήφορο για τους Σαρακηνούς. Ασφαλτοστρωμένος πια ο δρόμος, σε τίποτε δεν θυμίζει το ζοφερό παρελθόν με τις λάσπες και τα τρομερά χαντάκια, τότε που κάθε χειμερινή μετακίνηση ήταν και μια περιπέτεια. Η πιο χαρακτηριστική βλάστηση του πετρώδους εδάφους της περιοχής είναι το πυξάρι, ένας υπέροχος θάμνος με μικρά σκληρά φύλλα σχήματος οβάλ, που το φθινόπωρο παίρνουν ένα λαμπρό κίτρινο-βαθύ πορτοκαλί χρώμα. Το πυξάρι φημίζεται για το σκληρό, βαρύ και αξιόπιστο ξύλο του, που με την πάροδο του χρόνου παίρνει μια υπέροχη κίτρινη χροιά και είναι, γι αυτούς τους λόγους, πολύ δημοφιλές στους μάστορες της ξυλογλυπτικής.

4 περίπου χιλιόμετρα μετά την Όρμα φτάνουμε στους Σαρακηνούς, στα 570 μέτρα. Οι σημερινοί Σαρακηνοί σε τίποτε δεν θυμίζουν το φοβερό, υπανάπτυκτο λασποχώρι του παρελθόντος. Ούτε όμως μπορώ να ξεχάσω τις νύχτες, που εξαιτίας σφιδρής κακοκαιρίας, αναγκαστήκαμε να διανυκτερεύσουμε στις ξύλινες αποθήκες έξω από το χωριό. Κάποιες απ' αυτές σώζονται ακόμα, ακριβώς στην ίδια κατάσταση

ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ

Αρκετές μέρες τώρα οι ουρανοί της Ελλάδος δακρύζουν ασταμάτητα. Φαίνεται, πως ο φετινός Νοέμβρης βάλθηκε να δημιουργήσει νέο ρεκόρ βροχόπτωσης. Υπομένουμε στοικά την σκοτεινή διάθεση του καιρού, προσπαθώντας με κάθε τρόπο να κρατήσουμε τη δική μας διάθεση σε υψηλότερα επίπεδα. Χαράματα όμως εμφανίζεται η ομίχλη, δύοια με στερεά και αδιαπέραστη μάζα και μέσα σε λίγα λεπτά καλύπτει όλη τη λεκάνη της Αλμωπίας. Είναι περίφημες οι ομίχλες της Αριδαίας, αλλά και της ευρύτερης περιοχής τέτοια εποχή. Τα βουνά που από παντού περιβάλλουν τη λεκάνη αλλά και η μεγάλη υγρασία από τα ρέματα που τη διασχίζουν, δημιουργούν ένα περιβάλλον, που την χειμερινή περίοδο δεν έχει τίποτε να ζηλέψει από τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Αρκούν όμως μερικές εκατον-

Οι ομίχλες στην περιοχή της Αθμωπίας είναι πολύ συχνές, ιδιαίτερα κατά την χειμερινή περίοδο. Ακόμα και το καλοκαΐρι δύναται να έχει σπάνιες.

Σε κάθε περίπτωση το LAND CRUISER 90 της TOYOTA, μεταδίδει μια αίσθηση πρωτόγνωρης σιγουριάς με άριστη συμπεριφορά σε παντός είδους οδικές συνθήκες.

Πάνω από το χωριό Καρυδιά, σε υψόμετρο 1.200 περίπου μέτρων, οι χιονισμένες κερασιές χαρίζουν στα μάτια μας ένα εξαισιο θέαμα.

που τις γνώρισα και τότε, γεμάτες μπάλες σανό για τα ζώα και με τεράστιες χαραμάδες ανάμεσα στα πλαϊνά τους ξύλα.

Μερικά χιλιόμετρα πιο πάνω, στα 820 μέτρα, είναι σκαρφαλωμένη η **Κάτω Κορυφή**. Χωριουδάκι μικρό, με λίγα σπίτια κι ένα καφενείο, το μοναδικό κοσμικό σημείο του χωριού. Παραμονές Πρωτοχρονιάς στην Κορυφή, αποκλεισμένοι απ' τα χιόνια, δίπλα στην Ξυλόσομπτα του μπάρμπα-Αλέκου, είναι από τις εμπειρίες, που δύσκολα ξεχνιούνται. Και στην αισπρύμαυρη τότε EPT να μεταδίδεται για πρώτη φορά σε ζωντανή εκτέλεση, το θρυλικό "ANGIE" των ROLLING STONES.

Ο δρόμος μας φέρνει λίγο χαμηλότερα στην **Καρυδιά**, στα 650 μέτρα. Είναι εδώ που πιστεύω πως καταλήγει μια παράκαμψη από τον μεγάλο ορεινό δρόμο, που συνδέει την Όρμα με το Χιονοδρομικό. Κάποιος από το χωριό μου το επιβεβαιώνει, είναι μια διαδρομή άγνωστη, που μας προσκαλεί να την γνωρίσουμε. Ο καινούργιος ασφαλτοστρωμένος δρόμος είναι πολύ καλής ποιότητας. Μένω κατάπληκτος από την βαρύτητα που έχει δοθεί στην συνολική ανάπτυ-

ξη της περιοχής. Μακάρι αυτό το ενδιαφέρον να εύρισκε μιμητές και σ' άλλες ορεινές περιοχές της Ελλάδος. Ο δρόμος είναι ανηφορικός, με μια κλίση που κυμαίνεται από 8-10%. Γρήγορα εμφανίζονται τα πρώτα χιόνια, αρχικά έξω από το δρόμο και σε λίγο και στην άσφαλτο. Το LAND CRUISER, έστω και χωρίς υποβοήθηση, δεν δείχνει να έχει κανένα πρόβλημα. Καθώς κερδίζουμε υψόμετρο, περιμένω να συναντήσουμε την ανάλογη βλάστηση. Αντί όμως για βαλανίδιες και οξείς το τοπίο γύρω μας γεμίζει με αμέτρητες κερασιές. Το θέαμα είναι απρόσιμον, καθώς οι σκούροι κορμοί προβάλλουν απ' το χιόνι και τα κίτρινα φύλλα διατηρούνται ακόμη στα κλαδιά τους. Περίπου ως τα 1200 μέτρα κυριαρχούν οι κερασιές, δέντρα τεράστια, φυτεμένα σε άριστη διάταξη. Όλα αυτά τα δέντρα ανθίσμενα, θα 'ναι ένα μαγευτικό θέαμα την Άνοιξη.

Το ύψος του χιονιού έχει αυξηθεί πολύ. Οι ενδείξεις στον πληροφοριακό πίνακα του αυτοκινήτου μού δείχνουν υψόμετρο 1300 μέτρα και εξωτερική θερμοκρασία -1°C. Ήδη το βαθύ αυλάκι από τους τεράστιους

Ο καινούργιος ασφαλτοστρωμένος δρόμος προς το Χιονοδρομικό του Καιμακτσαλάν έχει πολλές στροφές αληθή πολύ καθή σήμανση ιδιαίτερα ορατή στις τόσο συχνές ομίχλες.

τροχούς κάποιου τρακτέρ παύει να υφίσταται, διακρίνονται καθαρά τα ίχνη της επιστροφής του. Δεν υπάρχει πια μπροστά μας παρά το απόλυτο λευκό. Μήπως ήρθε ή ώρα του LAND CRUISER; Διστάζω για λόγο, το στρώμα είναι πολύ παχύ. Ύστερα βάζω την αργή τετρακίνηση και ξεκινάω. Το αυτοκίνητο "πηδάει" σχεδόν με απίστευτη δύναμη, ισοπεδώνει από κάτω του το χιόνι, χαράζει ένα νέο δικό του δρόμο. Εκείνη τη στιγμή φέρνω στο νου μου τα λόγια του φίλου μου Γιάννη Ιατρίδη από την TOYOTA ΑΞΙΟΣ, όταν μου παρέδιδε το αυτοκίνητο. "Δεν μπορείς να φαντασθείς τις δυνατότητες αυτού του αυτοκινήτου, ξεπερνούν κάθε εμπειρίες που είχες μέχρι τώρα". Δεν μου χρειάζονται περισσότερα πειστήρια ούτε άλλωστε έχουμε πολύ χρόνο στη διάθεσή μας. Το Χιονοδρομικό ειν' ακόμα πολύ μακριά.

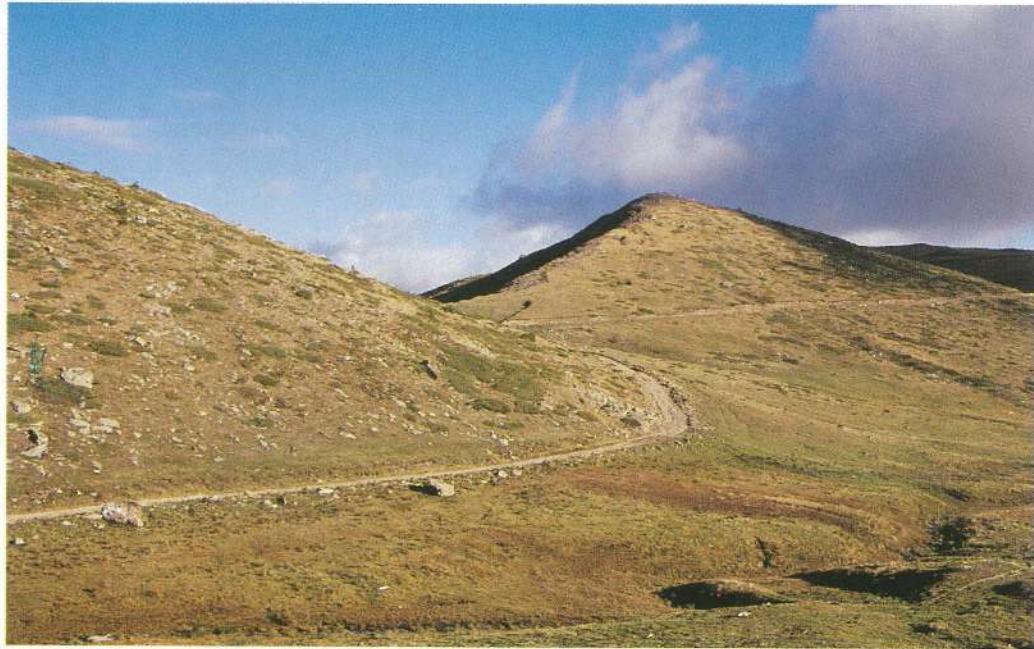
KONTA STA MEGALA YPSOMETRA

Eικόνα ονειρική οι κερασιές μέσα στο χιόνι, χάνονται σιγά-σιγά από τα μάτια μας. Έξω από την Καρυδιά μάς

περιμένει η ομίχλη, κάθε έννοια ορίζοντα εξαφανίζεται. Μοιάζει με τέρας μυθικό, που φώλιασε για πάντα στον υγρότοπο του Άγρα και στα νερά της Βεγορίτιδας. Περνάμε από την Άρνισσα, μόλις που φαίνεται η λίμνη της. Η Πλαναγίτσα και η Ζέρβη, αν και πιο ψηλά, ειν' ακόμα τυλιγμένες στην ομίχλη. Κοντά στους πρόποδες του Αγίου-Αθανασίου η κατάσταση αρχίζει ν' αλλάζει. Και λίγο πιο πάνω, στη διασταύρωση με το βουνό, νοιώθουμε πως ξαναβρίσκουμε το φως μας. Ακόμα κι ο αέρας αλαφρώνει, γεμίζουμε τα πνευμόνια μας και ξεφυσάμε δυνατά, να φύγει από μέσα μας η "μόλυνση". Ορθώνται από πάνω μας το βουνό, 18 χιλιόμετρα στροφές μέχρι το τέρμα. Δεν πάνε πολλά χρόνια που ήταν χωματόδρομος γεμάτος πέτρες. Πιο πριν δεν υπήρχε καθόλου, έχουν απομείνει θολά στη μηνή μου κάποιες μπουλντόζες στα αρχικά στάδια διάνοιξης. Σήμερα είναι ένας σύγχρονος ασφαλτόδρομος με άριστο οδόστρωμα και σήμανση ασφαλείας.

Ήδη το χιόνι κάνει παντού έντονη την παρουσία του, όχι μόνο στο δάσος αλλά και στο δρόμο. Το ξύλινο κιόσκι που έχει

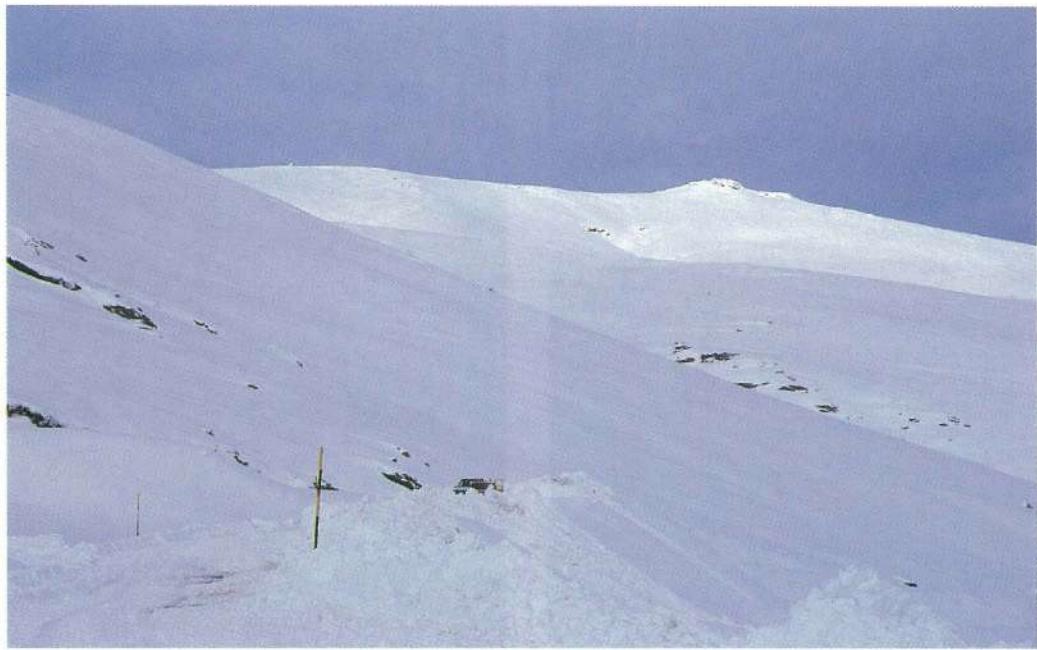

Στα υψίεδα του Καϊμακτσαλάν, που εκτείνονται στην αιπυκή ζώνη, οι εικόνες απλάζουν δραματικά ανάποδα με τις εποχές. Τα πλούσια χορτοθίβαδα της θερινής περιόδου...

εγκαταστήσει το Δασαρχείο στα 1500 μέτρα θυμίζει τοπίο Σκανδιναβικό. Λόγο πιο πάνω στα 1600 περίπου μέτρα, είναι και το πεδίο αιωροπτερικών εξορμήσεων της Αερολέσχης Έδεσσας. Καλυμμένο όπως είναι από το χιόνι, σε τίποτε δεν θυμίζει την καταπράσινη χορταριασμένη πλαγιά που γεμίζει με τα πολύχρωμα αλεξίπτωτα πλαγιάς και τις στολές των αιωροπτεριστών τους θερινούς μήνες. Ένα χιλιόμετρο πιο πάνω η κλίση του εδάφους ομαλοποιείται, σχηματίζεται ανάμεσα στα υψώματα **Χασανάκος** (1782 μ.) και **Σαμπάνι** (1929 μ.) ένας αυχένας με ανοιχτό ορίζοντα σε ανατολή και δύση. Στο σημείο αυτό, που πολύ συχνά είναι σκεπασμένο με πυκνή ομίχλη έχουμε κατά καιρούς μαζέψει πολλούς νοστιμώτατους πευκομανίτες (*Lactarius deliciosus*).

Μετά τον αυχένα ο δρόμος ανηφορίζει και πάλι, παράλληλα ένας νέος ορίζοντας ανοίγεται στην κατεύθυνση του Βορρά. Για πρώτη φορά σ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής μας μέχρι τώρα, αποκαλύπτονται απέναντί μας οι πλαγιές από την κορυφή του Καϊμακτσαλάν. Είναι ένας απέραντος λευκός ορίζοντας, το χιόνι έχει

εξαφανίσει σχεδόν κάθε έξαρση του εδάφους. Σ' αυτό άλλωστε οφείλεται και η Τουρκική ονομασία "Καϊμακτσαλάν", που έχει διατηρηθεί παράλληλα με την Ελληνική ονομασία "Βόρας". (Καϊμακτσαλάν σημαίνει **Λευκή Κορυφή**). Ο απότομος προσανατολισμός του δρόμου προς την κατεύθυνση του Βορρά και η υψομετρική διαφορά από τον αυχένα, έχουν καταλυτική επιδραση στο μικροκλίμα της περιοχής, τόσο στη θερμοκρασία όσο κυρίως στο ύψος του χιονιού και στην κατάσταση του οδοστρώματος. Όλα ξαφνικά έχουν αλλάξει. Η άσφαλτος εξαφανίζεται οριστικά, τα εκχιονιστικά μηχανήματα του Χιονοδρομικού δεν πρόλαβαν να απομακρύνουν όλο το χιόνι, έτσι τώρα κινούμαστε σ' ένα παχύ λευκό στρώμα. Το πλάτος του δρόμου στενεύει κι αυτό απελπιστικά, δεν είναι πια πάρα μια λωρίδα μονής κατεύθυνσης στο κέντρο, ακριβώς ίση με το πλάτος του εκχιονιστικού μηχανήματος. Αριστερά και δεξιά απ' αυτή τη λωρίδα έχουν συσσωρευτεί όγκοι χιονιού, ένας συμπαγής τοίχος. Σκέφτομαι με τρόμο τι θα συμβεί, αν τύχει να διασταυρωθώ με όχημα που έρχεται από την αντίθετη κατεύθυνση.

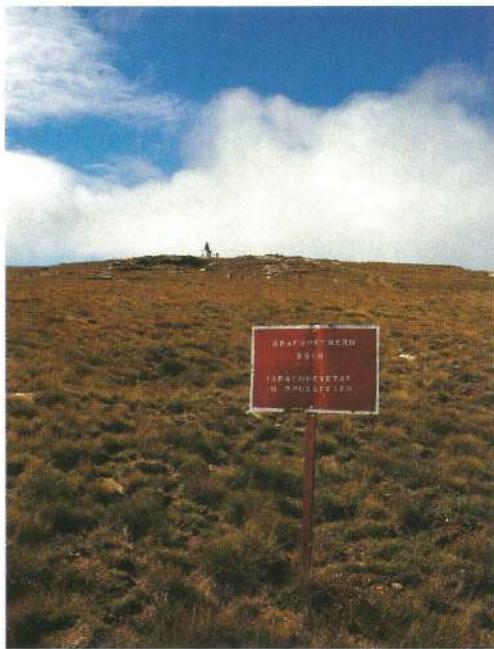

... δέχονται τα πρώτα χιόνια το Νοέμβρο. Τις πιο πολημέσι φορές μένουν καθυμμένα μέχρι το Μάιο, αποταμιεύοντας πολύτιμο νερό από το πιωμένο χιόνι.

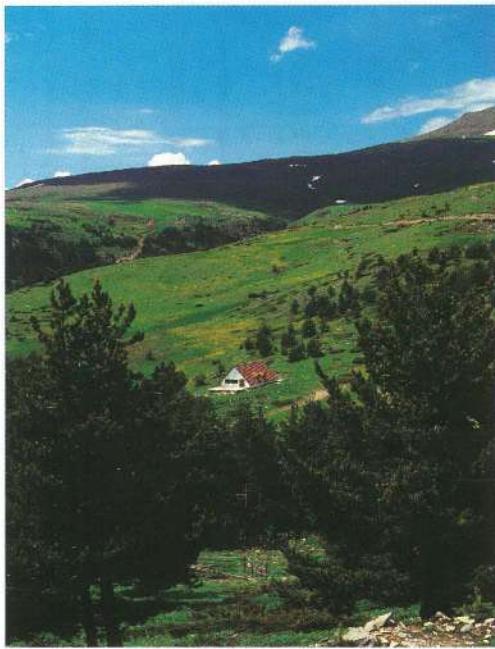
Αριστερό μας σε υψόμετρο 750 μ. υψώνεται ο **Βράχος Παπαλάζου** πολύ κοντά στο **Ρέμα του Φλώρου**. Εδώ βρίσκεται μια από τις συναρπαστικότερες πεζοπορικές διαδρομές της περιοχής, αφού το ρέμα στην πορεία του σχηματίζει μια διαδοχική σειρά από δώδεκα πτανέμορφους καταρράκτες μέσα σε συνθήκες πραγματικής ζούγκλας. Και βέβαια έχει παραφείνει βαθιά χαραγμένη στη μνήμη μου εκείνη η πρώτη γνωριμία με το Ρέμα του Φλώρου, σχεδόν τρία χρόνια πριν. Ήταν τότε, που ο καλός μας φίλος **Γιάννης Χατζηαντωνίου**, έφορος ορειβασίας του Φυσιολατρικού Όμιλου Εδέσσης, μας είχε παρακινήσει να μοιραστούμε αυτή την εμπειρία μαζί του.

Για ώρες ολόκληρες περιπλανιόμασταν μέσα στο ρέμα θαυμάζοντας και φωτογραφίζοντας την αμόλυντη αυτή φύση, λίγες εκατοντάδες μέτρα χαμηλότερα από την κορυφή του τρίτου ψηλότερου βουνού της πατρίδας μας. Το υπέροχο καλοκαιριάτικο δειλινό είχε μά εξίσου συναρπαστική κατάληξη. Ενώ μπορούσαμε να επιστρέψουμε στην άνεση της Έδεσσας ή της Θεσσαλονίκης, προτιμήσαμε να περάσουμε τη νύχτα

μας στην αγκαλιά του βουνού. Μερικές εκατοντάδες μέτρα πιο πάνω βρίσκεται ένα μικρό ορειβατικό καταφύγιο που έχει παραχωρηθεί στον Φυσιολατρικό Όμιλο Εδέσσης. Όπως ξεπροβάλλει με την κόκκινη σκεπή του από την αγκαλιά της καταπράσινης πλαγιάς, μοιάζει βγαλμένο μέσα από τις ρομαντικές σελίδες κάποιου παιδικού παραμυθιού. Η ανθρώπινη παρουσία εκείνο το βράδυ είχε προσδώσει στο σπιτάκι μια πρόσθετη γραφικότητα και ζεστασία. Μέσα σε λίγη ώρα δύο υπέροχες φωτιές έλαμψαν στο σκοτάδι της δροσερής καλοκαιριάτικης νύχτας. Η εσωτερική φώλιασε στην μικρή ξυλόσομπα για να γλυκάνει την ατμόσφαιρα και να απομακρύνει την νυχτερινή υγρασία. Η εξωτερική φωτιά, πιο μεγάλη και θεαματική, ανάλαβε να μας προμηθεύσει τα απαραίτητα κάρβουνα για την ψησταριά μας, και να μας συντροφέψει για ώρες πολλές μέσα στη νύχτα. Κανείς μας δεν μπορεί να λησμονήσει τη γλυκύτητα εκείνης της βραδιάς ούτε τα εκατομμύρια διαμαντάκια του ουρανού του Καϊμακτσαλάν, που σαν μαγική δύναμη εκείνες τις ώρες, μας ωθούσαν ένα βήμα πιο κοντά στον Δημιουργό.

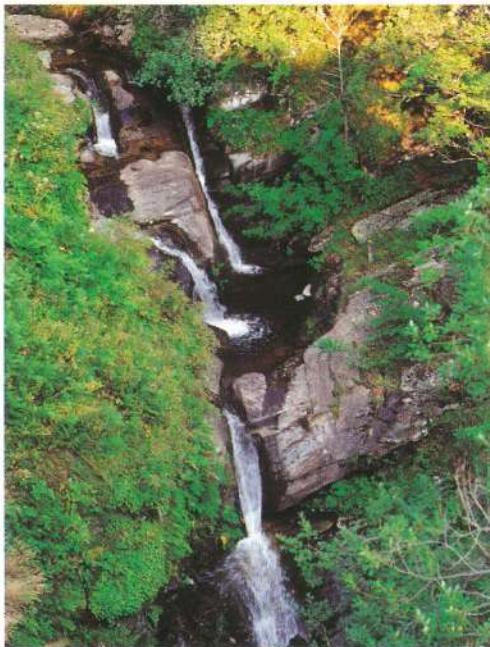

Λίγο πριν από την κορυφή του Καϊμακτσαλάν
η απαγορευτική πινακίδα δεν έχει
πια καμιά αξία.

Το γραφικό καταφύγιο που έχει παραχωρηθεί
στο Φυσιολατρικό Όμιλο Εδέσσος βρίσκεται
στα 1680 μ., κοντά στο Ρέμα του Φθώρου.

Τα νερά στο Καϊμακτσαλάν, άφθονα από τις
βροχοπτώσεις και τα χιόνια, πηγάζουν από
πολύ μεγάλα υψόμετρα. (Ρέμα Φθώρου)

Lilium martagon. Φύεται συνήθως σε υγρά και
όχι πολυσύχναστα μέρη. Απαντάται στην
χαράδρα του Ράμνου - Μπορ

Σε δήμες τις διαδρομές του Καιμακτσαλάν το LAND CRUISER 90 αποδείχθηκε αξιόπιστο και απόλυτα ασφαλές

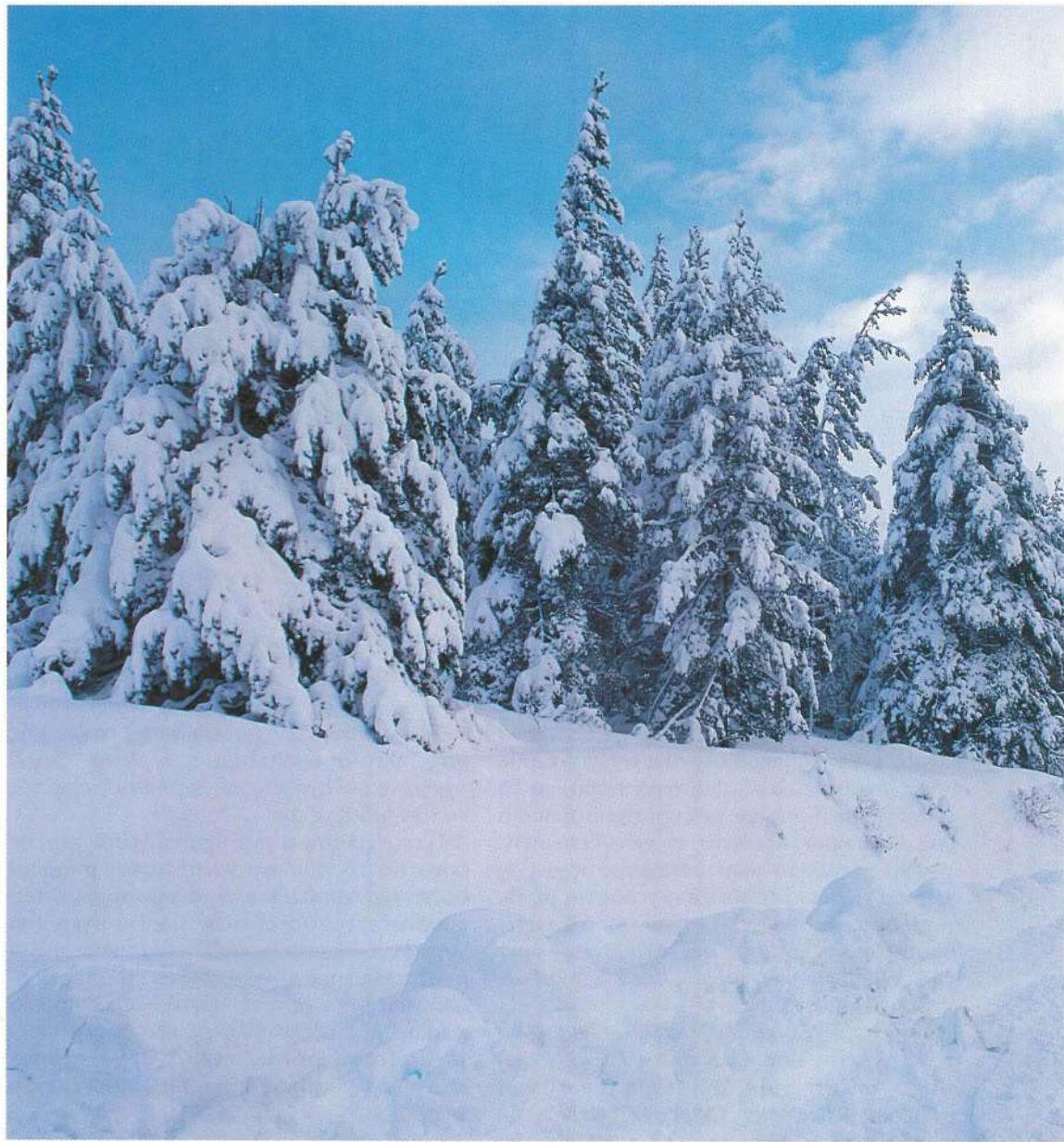
Εξαφανισμένο σχεδόν μέσα στην καταχνιά και το χιόνι, το μικρό σπιτάκι απέναντι μας μοιάζει να μας καλεί, ιδιαίτερα τώρα, να το ζεστάνουμε με τις φωτιές και την παρουσία μας. Είναι όμως αδύνατο, το χιόνι ξεπερνάει το ένα μέτρο, το μισό χιλιόμετρο που μας χωρίζει είναι μια απόσταση τεράστια με τις παρούσες συνθήκες. Ο χρόνος άλλωστε, συμπιεσμένος όπως είναι στα στενά όρια της χειμωνιάτικης μέρας, δεν επιτρέπει πολύωρες παρεκκλίσεις.

Συνεχίζουμε όλο και ψηλότερα, κάθε εικόνα τόσο γνωστή μας από άλλες εποχές, έχει πάρει με το χιόνι μια άλλη διάσταση, ονειρική. Το LAND CRUISER κινείται με απόλυτη αδιαφορία προς τις συνθήκες του δρόμου, βρίσκεται στο φυσικό του περιβάλλον. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με κάποιο άλλο αυτοκίνητο, που αν και φοράει αλυσίδες, είναι αφημένο χωρίς επιβάτες στην αρχή μιας ανηφορικής διαδρομής. Ο οδηγός του προφανώς είχε καταβάλει φιλότιμες προσπάθειες, να αφήσει ελεύθερο χώρο για τυχόν διερχόμενα οχήματα, το πλάτος όμως του δρόμου που είναι τελικά διαθέσιμο δεν μου αρκεί για να περάσω.

-Αυτό λοιπόν είναι το τέρμα της διαδρομής μας, λέει απογοητευμένη η Άννα. Τώρα πρέπει να οδηγήσεις με "όπισθεν", αρκετές εκαποντάδες μέτρα.

Αν και είχα πάρει μια πρώτη γεύση για τις δυνατότητες του αυτοκινήτου, δεν μπορούσα να φαντασθώ και τις αναρριχητικές του δυνατότητες, πάνω στον πλαϊνό όγκο του χιονιού. Έστω και με κίνδυνο να πέσω πάνω στο σταθμευμένο αυτοκίνητο, το επιχείρησα. Μου πήρε αρκετά λεπτά η προσπάθεια και πολλές αλλεπάλληλες κινήσεις μπροστίσω. Τελικά το LAND CRUISER χάραξε μια καινούργια παρακαμπτήρια πορεία και πέρασε.

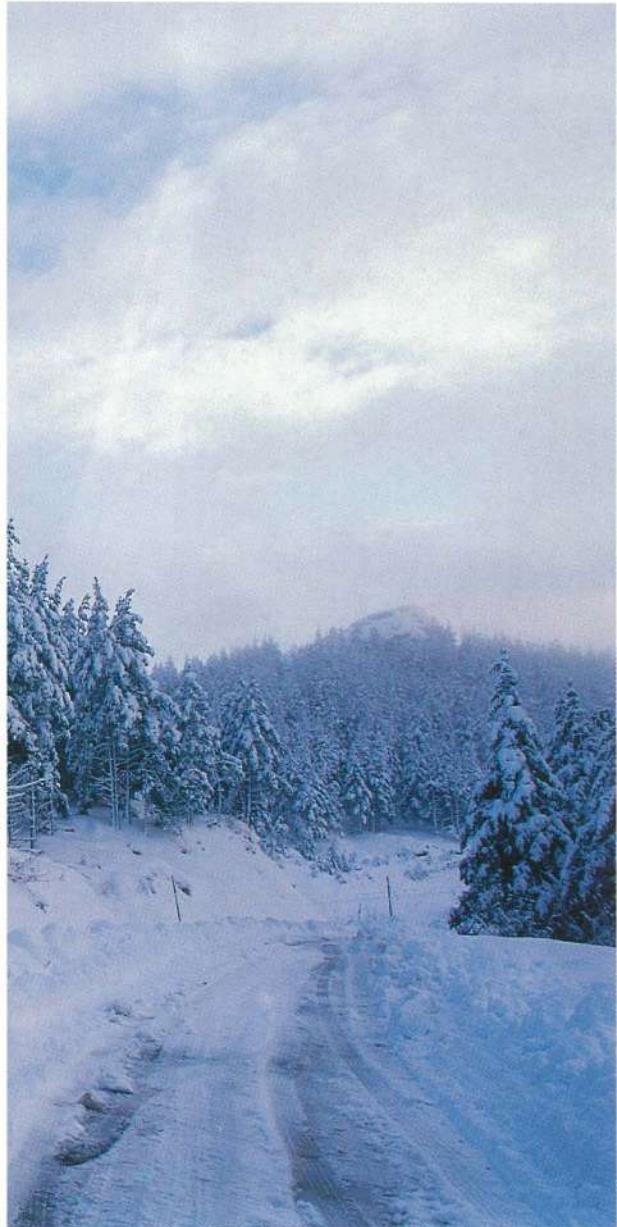
Ένα χιλιόμετρο πιο πάνω φτάνουμε στο Τουρκολίβαδο, το οροπέδιο όπου καταλήγει η καινούργια οδική αρτηρία από την Όρμα. Το άφθονο χιόνι που έχει πέσει εδώ, έχει απορροφήσει κάθε πέτρα, κάθε εδαφική έξαρση, το υψίπεδο έχει την χάρη ενός απέραντου γλυπτού δημιουργήματος, με λευκές καμπύλες γραμμές απίστευτης αρμονίας. Βγαίνουμε από το αυτοκίνητο και απομένουμε σιωπηλοί για αρκετά λεπτά απέναντι σ' αυτήν την αξεπέραστη λιτότητα. Ύστερα

Ξεκινάμε για το τελευταίο σημείο της διαδρομής, το πιο ανηφορικό και δύσκολο. Δεν μας χωρίζουν πια από το Χιονοδρομικό παραπάνω από δύο χιλιόμετρα. Ακριβώς πριν από την πρώτη απότομη στροφή, επικρατεί ξαφνικά συνωστισμός, δύο εκχιονιστικά μηχανήματα εργάζονται πυρετωδώς και μου απαγορεύουν να συνεχίσω.

-Το χιόνι παραπάνω πλησιάζει τα δύο μέτρα, μου λένε. Ήσως αύριο το πρωΐ

καταφέρουμε ν' ανοίξουμε το δρόμο. Ός τότε κανένα όχημα δεν μπορεί να πλησιάσει. Ήδη το ένα εκχιονιστικό αρχίζει να κατεβαίνει, σε μια προσπάθεια να βελτιώσει μέχρι εδώ το οδόστρωμα. Βρισκόμαστε στα 1900 μέτρα, η θερμοκρασία είναι δύο βαθμοί κάτω από το μηδέν. Δεν κάνει κρύο, ειν' ένα ήρεμο απομεσήμερο, γκρίζο και μελαγχολικό. Ψηλά στο βάθος, εκεί που ο μολυβένιος ουρανός συναντάει τη λευκή κορυφή του

Θα χρειασθούν πολλοί μήνες, ώσπου να ξαναγίνει αυτός ο φράκτης καταφύγιο ζώων.

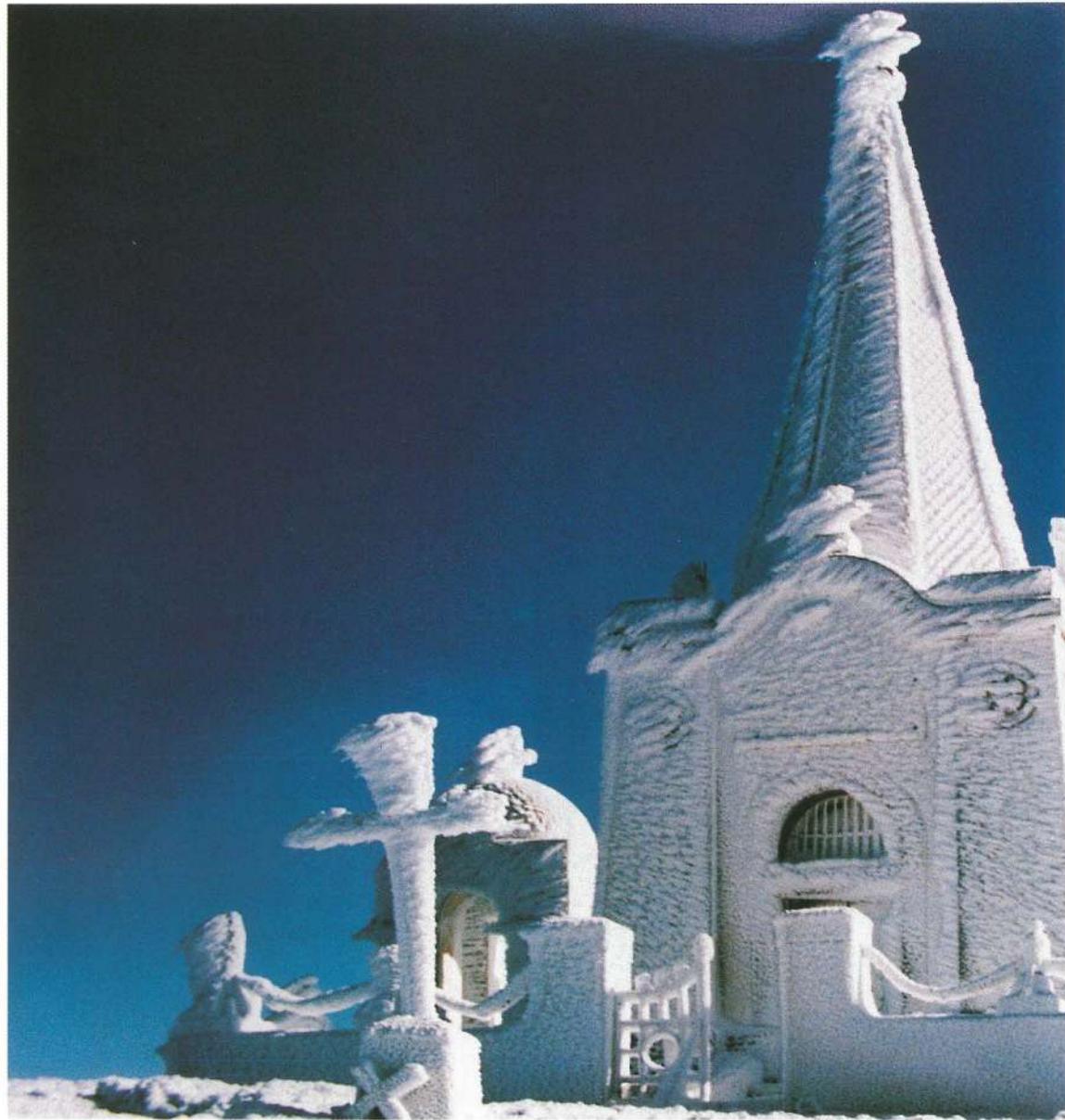
To LAND CRUISER υποχρεώνεται να επιστρέψει μπροστά στους δύκους χιονιού.

Χρειάσθηκε μεγάλη προσπάθεια από πολλούς ανθρώπους για να απεγκλωβιστεί το εκκιονιστικό.

Καϊμακτσαλάν, μια αδιόρατη οξεία γωνία ξεφεύγει από την καμπύλη του κατάλευκου ορίζοντα. Είναι η κορυφή της στέγης του Προφητηλία στα 2524 μέτρα. Ξενίζει για πρώτη φορά τα μάτια του επισκέπτη το παράξενο γοτθικό σχήμα της εκκλησίας. Αυτό το εκκλησάκι όμως είναι χτίσμα Σερβικό, την κατασκευή του συνοδεύουν γεγονότα δραματικά, που έλαβαν χώρα κατά την διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου (1916-

18), μεταξύ των συμμαχικών δυνάμεων και των Γερμανοβουλγάρων. Σε μια τέτοια φοβερή μάχη για την κατάληψη του υψώματος τον Σεπτέμβριο του 1916 ο Σερβικός στρατός είχε απώλειες που ξεπέρασαν τους 5.000 νεκρούς. Στη μνήμη αυτής της νικηφόρας αλλά τραγικής επετείου, έχτισαν αργότερα οι Σέρβοι το εκκλησάκι του Προφητηλία, ακριβώς επάνω στην γραμμή των συνόρων Ελλάδας-Σερβίας αλλά μέσα στο

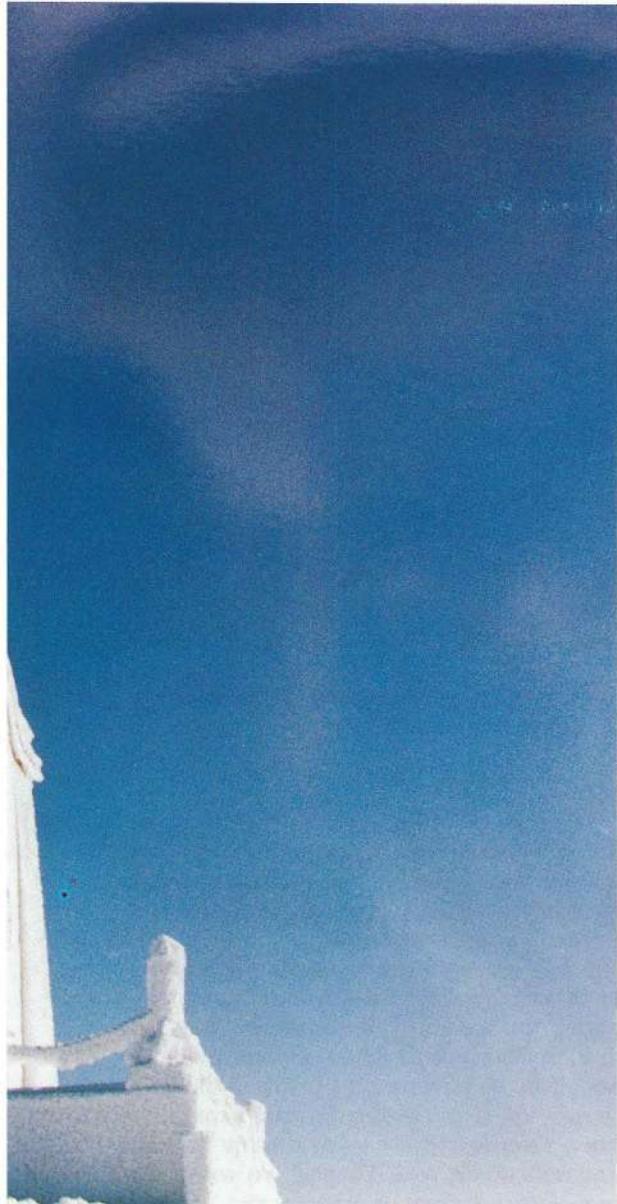

Σύμβολο της κορυφής του Καιμακτσαλάνη περιβάλλεται η εκκλησία του Προφητη Ηλία. Έχει κτισθεί από τους Σέρβους για να θυμίζει τις χιλιάδες των νεκρών τους στις μάχες κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

δικό τους έδαφος. Ακόμα σώζεται το κατάσπαρτο πολεμικό υλικό, οι θέσεις μάχης και τα ορύγματα, ανάμεσα στ' αγριολούλουδα και το χορταράκι της πλαγιάς. Κάθε φορά που τα βήματά μου με φέρνουν σ' αυτήν εδώ την κορυφή, δίπλα στο εκκλησάκι του Προφητη Ηλία, αγναντεύω την Ελλάδα από τη μια μεριά, τα Σκόπια από την άλλη, δυο

χώρες τόσο κοντινές μεταξύ τους και ταυτόχρονα τόσο απόδικρες.

Ξαναμπαίνουμε στο αυτοκίνητο και αποχαιρετούμε τους ανθρώπους του εκχιονιστικού, που συνεχίζουν τις προσπάθειές τους. Πιο κάτω συναντάμε το άλλο εκχιονιστικό, με τους πίσω τροχούς του ακινητοποιημένους μέσα σε δύο λάκκους, με παγωμένο χιόνι.

Οι σφοδρές χιονοπτώσεις προσδίδουν μια υπόσταση εξωπραγματική στο εκκλησάκι του Προφτητῆ.

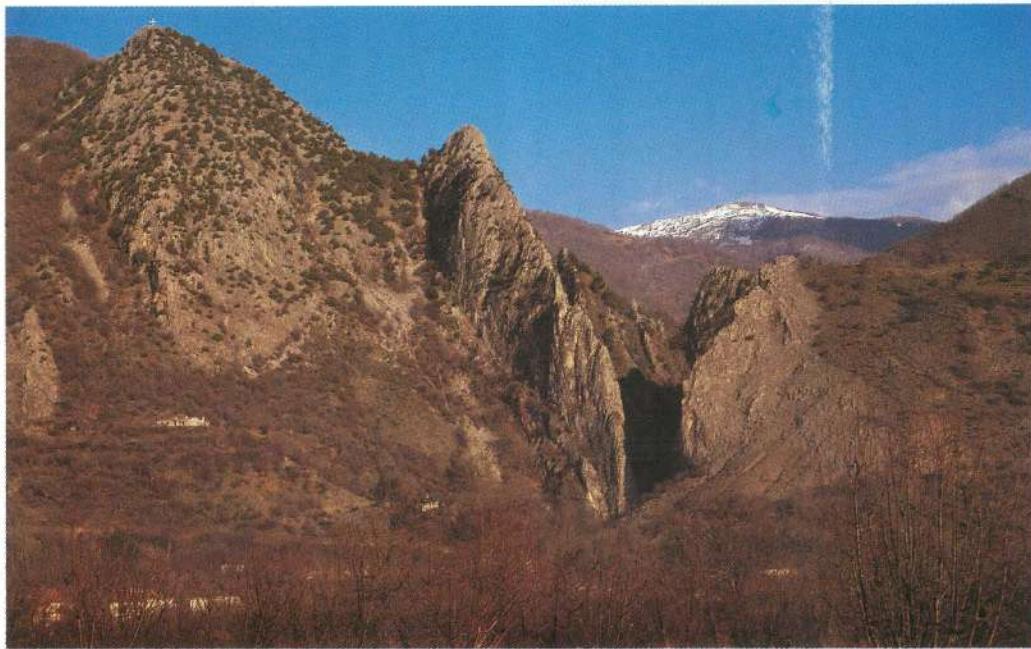
Παθιές οιβίδες και άπλιτο υπικό από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο χρησιμοποίουσαν οι Σέρβοι για το κτίσιμο του περιβόλου της εκκλησίας

Μας παίρνει σχεδόν μία ώρα για να το απελευθερώσουμε και να μπορέσουμε να συνεχίσουμε. Σε κάθε στροφή του δρόμου το υψόμετρο χαμηλώνει, το Καϊμακτσαλάν γίνεται όλο και πιο ειρηνικό. Στον Παλιό Άγιο Αθανάσιο, που είναι χτισμένος στα 1200 μέτρα, μένουμε έκπληκτοι από τον βαθμό της ανοικοδόμησης τα τελευταία δύο χρό-

νια, που ευτυχώς διαφυλάττει στο ακέραιο τον παραδοσιακό αρχιτεκτονικό χαρακτήρα του χωριού.

Πέφτει η νύχτα και μαζί της φέρνει υγρασία και ομίχλη, που, σ' όλη την υπόλοιπη διαδρομή, κρύβουν από τα μάτια μας τις λευκές γραμμές του Καϊμακτσαλάν.

Εντυπωσιακό φαράγγι δίπλα στο χωριό Λουτράκι. Από μέσα κυλάει το ρέμα Τσέρνα Ρέκα
ή Μαιροπόταμος, που πηγάζει από το Ντόμπρο-Πόδης

ΝΤΟΜΠΡΟ ΠΟΛΙΕ (ΚΑΛΗ ΠΕΔΙΑΔΑ)

Το Καιμακτσαλάν έχει ένα χαρακτηριστικό μοναδικό, η κορυφή είναι το πιο προσιτό του σημείο. Άρκούν μόλις 20 χιλιόμετρα ωραιότατης ασφάλτινης διαδρομής από το πλησιέστερο κατοικημένο σημείο (τον Παλαιό Άγιο Αθανάσιο), για να βρεθεί κανείς σε υψόμετρο 2100 μέτρων. Την συνέχεια αναλαμβάνει το... lift του Χιονοδρομικού ή μια 40 λεπτή περίπτου ήρεμη πεζοπορία σε ομαλό έδαφος. Τα χαρακτηριστικά αυτά δεν παρατηρούνται σε κανένα άλλο Ελληνικό βουνό και μάλιστα μεγάλου υψομέτρου, όπου η κατάκτηση της κορυφής προϋποθέτει πολύωρη ανάβαση, καλή φυσική κατάσταση και, ενδεχομένως, ορειβατικές ή και αναρριχητικές ικανότητες. Αυτή η ευχέρεια προσέγγισης του Καιμακτσαλάν του δίνει ένα χαρακτήρα φιλικό, που πλησιάζει περισσότερο τον μέσο άνθρωπο. Ίσως βέβαια με την κατασκευή του δρόμου και τις διευκολύνσεις του χιονοδρομικού να έχει χάσει ένα μέρος της "γοητείας της κατάκτησης" που επιζητούν οι ορειβάτες. Η ανάβαση όμως -έστω και τόσο εύκολα πια -

και η παραμονή για κάποιο διάστημα στα 2524 μέτρα, δεν παύει να είναι μια εμπειρία από τις ωραιότερες, προσιτή μάλιστα σε μια μεγάλη γκάμα ανθρώπων. Εξ' ίσου συναρπαστική αν και για διαφορετικούς λόγους, είναι και μια άλλη περιοχή, ανάμεσα στις τόσες πολλές του Καιμακτσαλάν. Δεν έχει την αίγλη του μεγάλου υψομέτρου της κορυφής -εκτείνεται μόλις στα 1700-1800 μέτρα- και είναι άγνωστη στους περισσοτέρους. Περικλείει όμως μέσα της την "γοητεία της αυθεντικής ανακάλυψης", το τοπίο έχει μια ιδιαιτερότητα συνταρακτική, σχεδόν σπάνια. Μ' αυτή την περιοχή διάλεξα να κλείσω τον κύκλο της περιήγησής μας στο Καιμακτσαλάν. Είναι το περίφημο **"Ντόμπρο-Πόλιε"**, η **"Καλή Πεδιάδα"**, που εκτός από την ομορφιά της, έχει για μένα μια πρόσθετη συναισθηματική αξία. Ένα μόλις χιλιόμετρο μετά το Λουτράκι προς την κατεύθυνση των Λουτρών, εγκαταλείπουμε την άσφαλτο. Στα δεξιά μας αρχίζει ένας δύσβατος χωματόδρομος, που από πολύ νωρίς απογοητεύει κάθε οδηγό

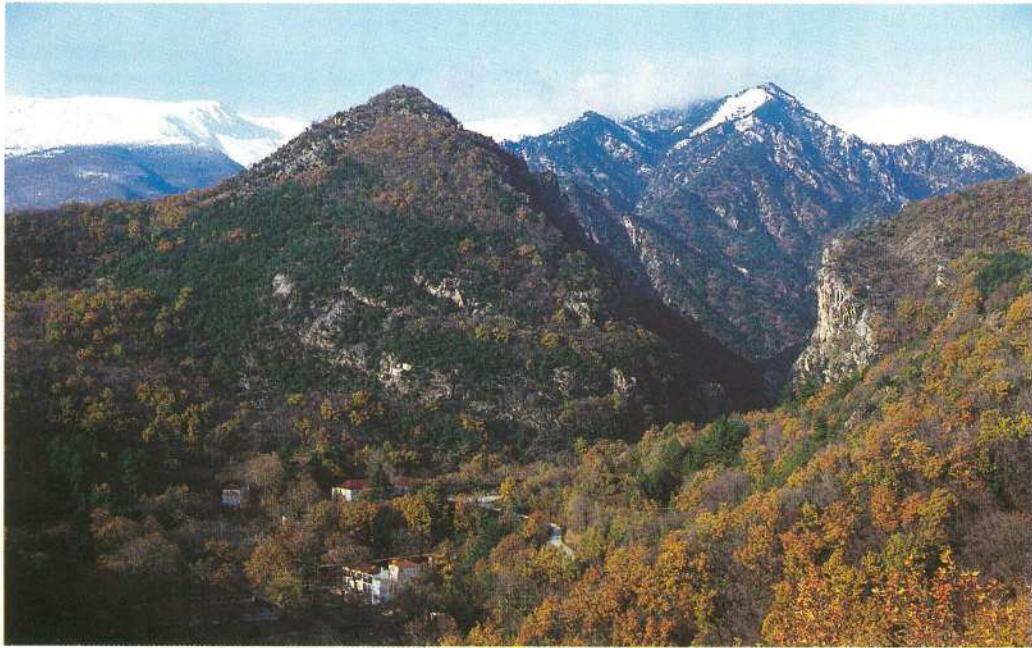
Χωρίς στρατιώτες πια η σκοπιά με την παράξενη κωνική στέγη στο Άνω Λουτράκι, ατενίζει μοναχική τις χιονισμένες κορυφές του Καϊμακτσαλάν.

συμβατικού αυτοκινήτου. Μόνον αυτοκίνητα με μεγάλη απόσταση από το έδαφος μπορούν να κινηθούν άφοβα σ' αυτό το δρόμο. Η διαδρομή όμως είναι προορισμένη κυρίως για να ενθουσιάσει τους πεζοπόρους, αφού το οδόστρωμα έχει πολύ καλή βατότητα και κλίσεις κατά κανόνα μέτριες. Αυτό άλλωστε το διαπιστώνει εύκολα κανείς, αν αναλογισθεί, ότι για να καλύψει μια υψομετρική διαφορά περίπου 1400 μέτρων, απαιτείται μια απόσταση 22 χιλιομέτρων. Δυο περίπου χιλιόμετρα μετά την άσφαλτο βρισκόμαστε στα ερείπια του Άνω Λουτρακίου, που κάποτε κατοικούσαν οι Λουτρακιώτες, πριν μετοικήσουν χαμηλότερα. Μια μικρή στάση κάτω από τα πλατάνια της καινούργιας εκκλησίας είναι απαραίτητη. Ένα ιδιόμορφο μπακιέρνιο τάσι προσαρμοσμένο στη βρύση με την χοντρή του ολυσίδα, αναλαμβάνει να μας ξεδιψάσει με θαυμάσιο βουνίσιο νερό. Απέναντι, στην κορυφή του κοντινού λόφου, δεσπόζει το παλιό στρατιωτικό φυλάκιο του Λουτρακίου και η σκοπιά με το παράξενο σχήμα της. Η θέα

από εδώ είναι εντυπωσιακή, τόσο προς τις κορυφές του Καϊμακτσαλάν, όσο και προς το κατάφυτο φαράγγι με τις εγκαταστάσεις των Λουτρών, απ' όπου αρχίζει η διάσχιση του περίφημου φαραγγιού "Ράμνομπορ" (Ίσιο Πεύκο).

Πολύ θα θέλα μέσα στα πλαίσια αυτού του άρθρου να περιγράψω τις μοναδικής ομορφιάς διαδρομές μέσα στο φαράγγι "Ράμνομπορ". Αυτό το φαράγγι που διατηρεί άθικτο το φυσικό του περιβάλλον και είναι απροσπέλαστο από δασικούς δρόμους θα μπορούσε να αποτελέσει ίσως τον πυρήνα, ενός Νέου Εθνικού Δρυμού.

Εγκαταλείπουμε το παλιό φυλάκιο και το υψόμετρο των 680 μέτρων και συνεχίζουμε. Αφήνουμε στα δεξιά μας μια διακλάδωση του δρόμου που κατηφορίζει προς το χωριό Λουτράκι μέσα από αιωνόβιες καστανιές. Οδηγεί μέσα στο χωριό και στο στρατιωτικό φυλάκιο, που κάποτε υπήρχε εκεί. Μετά την κατάργηση του φυλακίου ο δρόμος έχει πάψει να συντηρείται και είναι εξαιρετικά δύσβατος, ακόμη και για οχήματα παντός

Τα πρώτα χιόνια πρόσημαν τα χρώματα του φθινοπώρου στο Καϊμακτσαλάν. Οι εγκατάστασεις των πιο πιο λουτρακίου διακρίνονται στην αρχή του κατάφυτου φαραγγιού Ράμνομπορ.

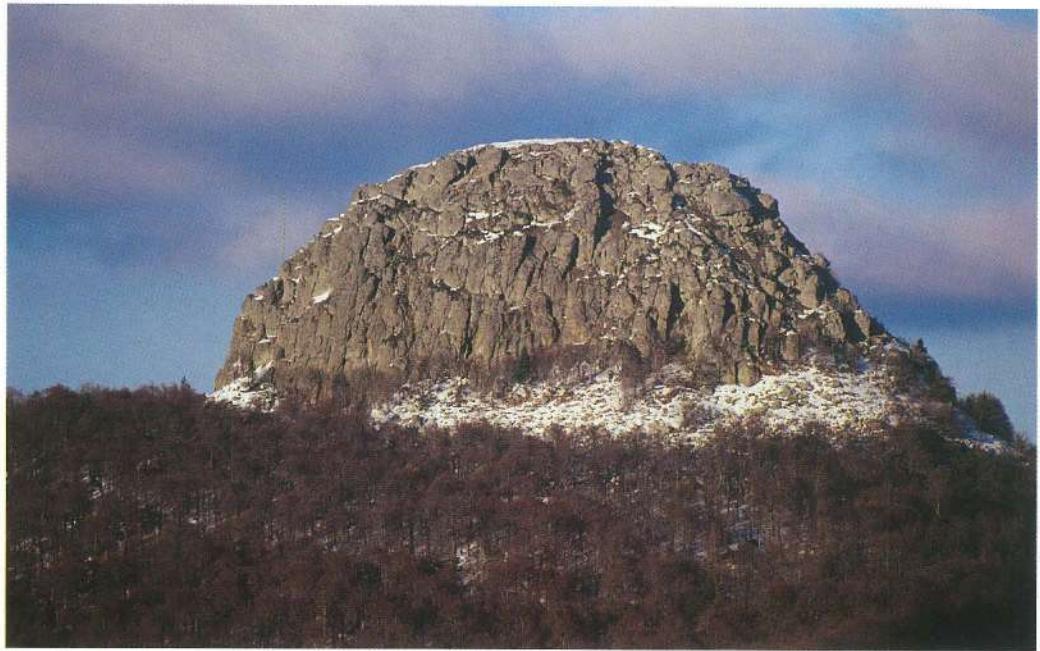
εδάφους. Έτσι τώρα χρησιμοποιείται μόνον από τους ντόπιους, που ανεβαίνουν ως εδώ για να μαζέψουν τα κάστανά τους.

Η δική μας κατεύθυνση είναι ανηφορική, στ' αριστερά. Ο δρόμος παίρνει κατεύθυνση βόρεια - βορειοανατολική. Η θέα των κορυφών του Καϊμακτσαλάν αντικαθίσταται από το πανόραμα της πεδιάδας της Αλμωπίας και την κορυφογραμμή του Πάικου. Η βλάστηση αλλάζει κι αυτή. Τα πλατάνια και οι καστανιές δίνουν σταδιακά τη θέση τους στις οξείες. Πολλές πηγές λαμπτυρίζουν στα πλαϊνά του δρόμου, η οροσειρά του Βόρα φημίζεται γενικά για τα πλούσια υδατικά της αποθέματα. Είναι μια υπέροχη διαδρομή με συνεχείς εναλλαγές τοπίου, άλλοτε ήπια και άλλοτε άγρια με μεγαλειώδεις καταπτώσεις. Κάποτε βέβαια στα χρόνια του Στρατού είχε χάσει μεγάλο μέρος από την γοητεία της. Ήταν η συχνή επανάληψη, ήταν η πολύωρη πορεία, ήταν η λαχτάρα του τερματισμού, που δεν μας άφηνε πολλά περιθώρια να θαυμάσουμε γύρω μας την φύση. Και σήγουρα θα ηχούσε παράξενα στους στρατιώτες, αν κάποιος επιχειρούσε να τους επισημάνει, πιόσο μεγάλο προνόμιο-

ήταν στ' αλήθεια να ζουν και να κινούνται σ' ένα τέτοιο φυσικό περιβάλλον.

Ο δρόμος τώρα γίνεται ανηφορικός, εμφανίζονται μικρά βοσκοτόπια με χαμηλή βλάστηση, κέδρα και μαντριά. Ύστερα στρίβει αριστερά και παίρνει βόρεια κατεύθυνση, το τελευταίο κομμάτι της διαδρομής πριν από τον προορισμό μας. Είμαστε πάνω από τα 1500 μέτρα, το οδόστρωμα είναι στενό, πετρώδες και κακοτράχαλο. Κινούμαστε αργά, με δέος παρακολουθούμε τους χαοτικούς γκρεμούς κάτω από το δρόμο. Είναι ίσως το πιο όγριο αλλά και πιο θεαματικό σημείο της διαδρομής. Απέναντι στο βάθος, πέρα από τα τρομερά φαράγγια που παρεμβάλλονται ανάμεσά μας, ορθώνονται οι πέτρινες χαρακτηριστικές σιλουέτες του Πέτερνικ και της Κράβιτσας. Κάθε εποχή του χρόνου, μια στάση σ' αυτό το σημείο είναι απαραίτητη. Είναι ίσως μια παλιά συνήθεια, από τότε που η στάση ήταν αναγκαστική, σαν μια τελευταία ανάσα πριν από τον ανήφορο για το Ντόμπρο - Πόλιε.

Σήμερα η φύση μάς επιφυλάσσει μια προνομιακή μεταχείρηση. Ανάμεσα στα φαράγγια, τα δάση και τις κορυφές, παρεμβάλλονται

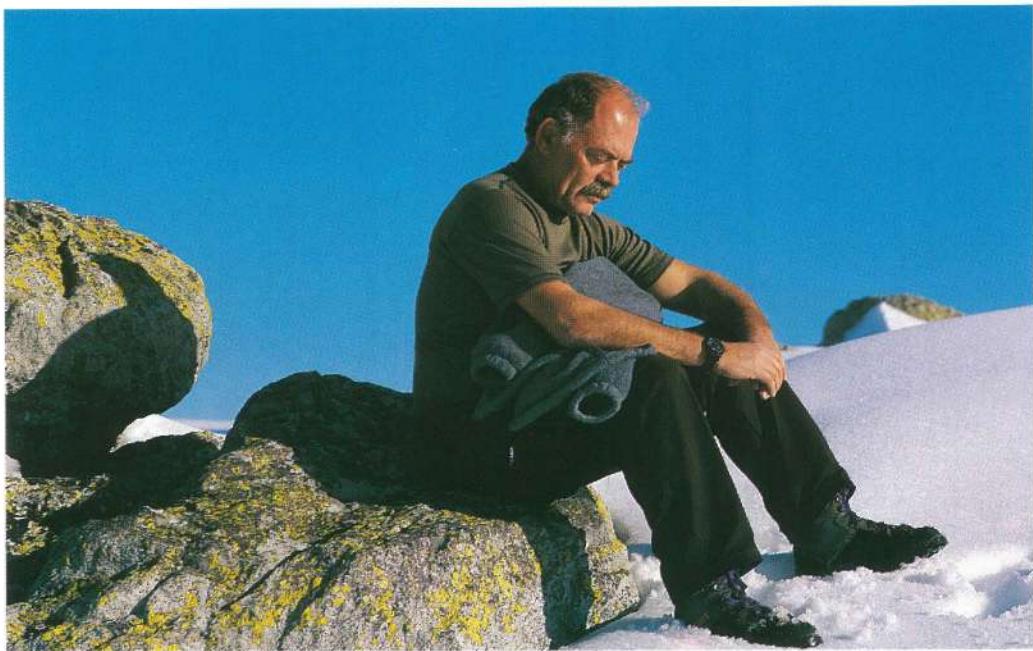

Η εντυπωσιακή κορυφή Κράτιτσα (Αμπελια Παπά) με ύψ. 1772μ. Στον εμφύλιο πόλεμο υπήρξε απόρθητο καταφύγιο ανταρτών, που παραδόθηκαν μόνον όταν τους τελείωσαν τα τρόφιμα.

λευκά σύννεφα, που με το φύσημα του ανέμου μεταβάλλουν κάθε στιγμή σχήμα και δύκο, χαρίζοντας στο τοπίο μια υπόσταση ονειρική. Είμαι βέβαιος, αγαπητοί φίλοι, πως είναι σχεδόν μάταιο να προσπαθούμε να σας περιγράψουμε την μοναδικότητα αυτών των στιγμών, τα χήλια πρόσωπα που αλλάζει κάθε στιγμή ο ουρανός, την ομίχλη που έρχεται καταπάνω μας, την αίσθηση της ξαφνικής υγρασίας, την πλήρη απομόνωση από το φυσικό περιβάλλον. Δεν τρέφουμε αυταπάτες για την αδυναμία μας να περιγράψουμε το μεγαλείο της φύσης. Γιατί, αν σε κάποιο βαθμό μπορούμε να διεγείρουμε την όρασή σας με κάποιες εικόνες, είναι αδύνατον να μεταδώσουμε ήχους του δάσους, μυρωδιές της Άνοιξης ή συναισθήματα. Όλα αυτά είναι καταστάσεις που βιώνει ο καθένας μόνος του, κάθε φορά που επιλέγει την ηρεμία της φύσης για να ξεφύγει από την ψυχοφθόρα καθημερινότητα της πόλης.

Ξαναμπαίνουμε στο δάσος με τις οξυές, οι κλίσεις του εδάφους είναι μεγάλες, δεν γίνονται υλοτομήσεις, το δάσος είναι εδώ αδιαπέραστο. Οι μαγικές εικόνες των

φαραγγιών, των γκρεμών, του ανοιχτού ορίζοντα, χάνονται πίσω από πυκνά κλαδιά και φυλλώματα. Μόνον το Χειμώνα, που απογυμνώνονται τα κλαδιά από τα φύλλα, μπορεί το βλέμμα να διεισδύσει απέναντι. Μια τέτοια ήλιολουστη μέρα του Χειμώνα ανεβαίνουμε και πάλι στην αγαπημένη μας αυτή περιοχή. Στο δάσος με τις οξυές το χιόνι έχει ήδη ξεπεράσει τα 30 εκατοστά. Οι φίλοι μου προσπαθούν από τις περιγραφές μου να φανταστούν το χιονισμένο Ντόμπρο-Πόλιε. Αφήνουμε το βαρύ τετρακίνητο όχημα, προτιμούμε να βαδίσουμε ως το τέλος της διαδρομής μέσα στο αφράτο χιόνι. Παρά τον ήλιο το κρύο είναι δυνατό, ο Βοριάς κατεβάνει παγωμένος από την κορυφή. Το μικρό ρέμα πιο πάνω δεν άντεξε, έχει παγώσει, διακρίνεται ωστόσο μια αδύνατη ροή νερού κάτω από το παχύ στρώμα του πάγου. Η ανάβαση της πλαγιάς είναι κουραστική, κάθε βήμα μέσα στο χιόνι απαντεί ιδιαίτερη προσπάθεια.. Είναι απίστευτο, σε ελάχιστα όμως λεπτά παύουμε να κρυώνουμε, κάτω από τα χοντρά μπουφάν εμφανίζεται ιδρώτας. Ο ήλιος, ενισχυμένος από την αντανάκλαση πάνω στην λευκή

Με κοντομάνικο κάτω από τον ήλιο πρόχειμωνάτικο ήλιο και με πολλές αναμνήσεις από το παρελθόν στο Ντόμπρο-Πόλιε.

επιφάνεια μάς ζαλίζει. Αποφασίζω έγκαιρα να βγάλω το μπουφόρι και.....συνεχίζω με το κοντομάνικο. Είναι μια προνοητική κίνηση, που θα με απαλλάξει από προβλήματα, όταν σε λίγη ώρα θα σταματήσω να βαδίζω. Τα χαρακτηριστικά βράχια, φυτεμένα στην πλαγιά του Ντόμπρο-Πόλιε, όλο και πλησιάζουν. Το τέρμα δεν είναι μακριά. Καθώς φτάνουμε στην κορυφή ένα κατάλευκο οροπέδιο απλώνεται μπροστά μας. Είναι τεράστιο, με μια απολή κοιλότητα προς κέντρο. Οι κλίσεις είναι ήπιες, χωρίς την παραμικρή ύπαρξη βράχων ή άλλων εμποδίων, πλαγιές ιδιαίτερες για αρχάριους σκιέρ. Το οροπέδιο καταλήγει στα δυτικά σ' ένα βραχώδη λόφο, με υψόμετρο 1830 μέτρων. Είν' εκεί ακριβώς, που η πυραμίδα των συνδρόνων χωρίζει τις δύο χώρες, την Ελλάδα από τη μια μεριά, τα Σκόπια από την άλλη. Σ' όλο το βόρειο τμήμα του οροπεδίου εκτείνεται η μεθοριακή γραμμή, ένα στενό αδιόρθωτο αυλάκι, που αμφιβάλλω πια αν διακρίνεται από τους θάμνους και τα δέντρα που αναπτύσσονται εκεί. Οι φύλοι μου μένουν έκπληκτοι και ξεσπάνε σε επιφωνήματα θαυμασμού. Είναι για αυτούς αναπάντεχη η ύπαρξη αυτής της

γλυκειάς, καμπυλόγραμμης έκτασης, ανάμεσα στο έντονο ανάγλυφο της ευρύτερης περιοχής.

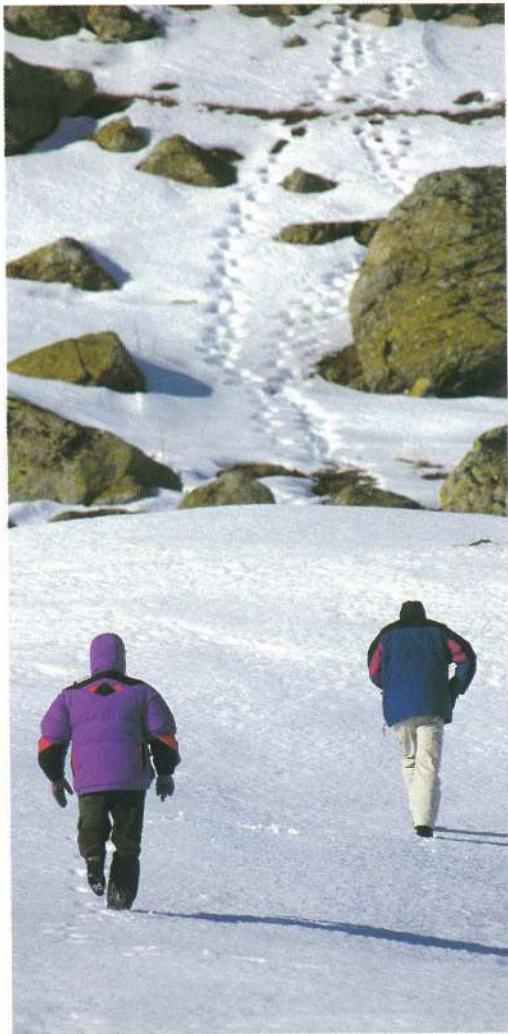
-Κύριοι, καλώς ορίσατε στην Καλή Πεδιάδα, το περίφημο Ντόμπρο-Πόλιε. Η παλιά γνωριμία μου με την περιοχή μου δίνει το δικαίωμα να εκτελώ χρέη οικοδεσπότη. Ο ήλιος εξακολουθεί να είναι εκτυφλωτικός, θα τον χαρακτήριζα καυτό σε σχέση με τα δεδομένα του υψομέτρου και της εποχής. Ο ουρανός έχει ένα έντονο γαλάζιο χρώμα, που δημιουργεί με το ολόλευκο έδαφος έναν χρωματικό συνδυασμό εκπληκτικό. Στην κατεύθυνση όμως του Βορρά ήδη αρχίζουν ν' αναπτύσσονται τα πρώτα λευκά σύννεφα.

-Η Καλή Πεδιάδα είναι στην ουσία ένα τυρφοελος, που δεν είναι πολύ συχνή η εμφάνισή του σε τέτοια υψόμετρα. Έχει μια συνολική έκταση καθόλου ευκαταφρόνητη, αφού φτάνει τα 3.350 στρέμματα. Στο έδαφός της φιλοξενεί 22 ειδη χλωρίδας και αν κάποια σπιγμή στον ορεινό όγκο του Καϊμακτσαλάν οριοθετείτο ένας νέος Εθνικός Δρυμός, η Καλή Πεδιάδα θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί "Προστατευμένη Περιοχή". Ο

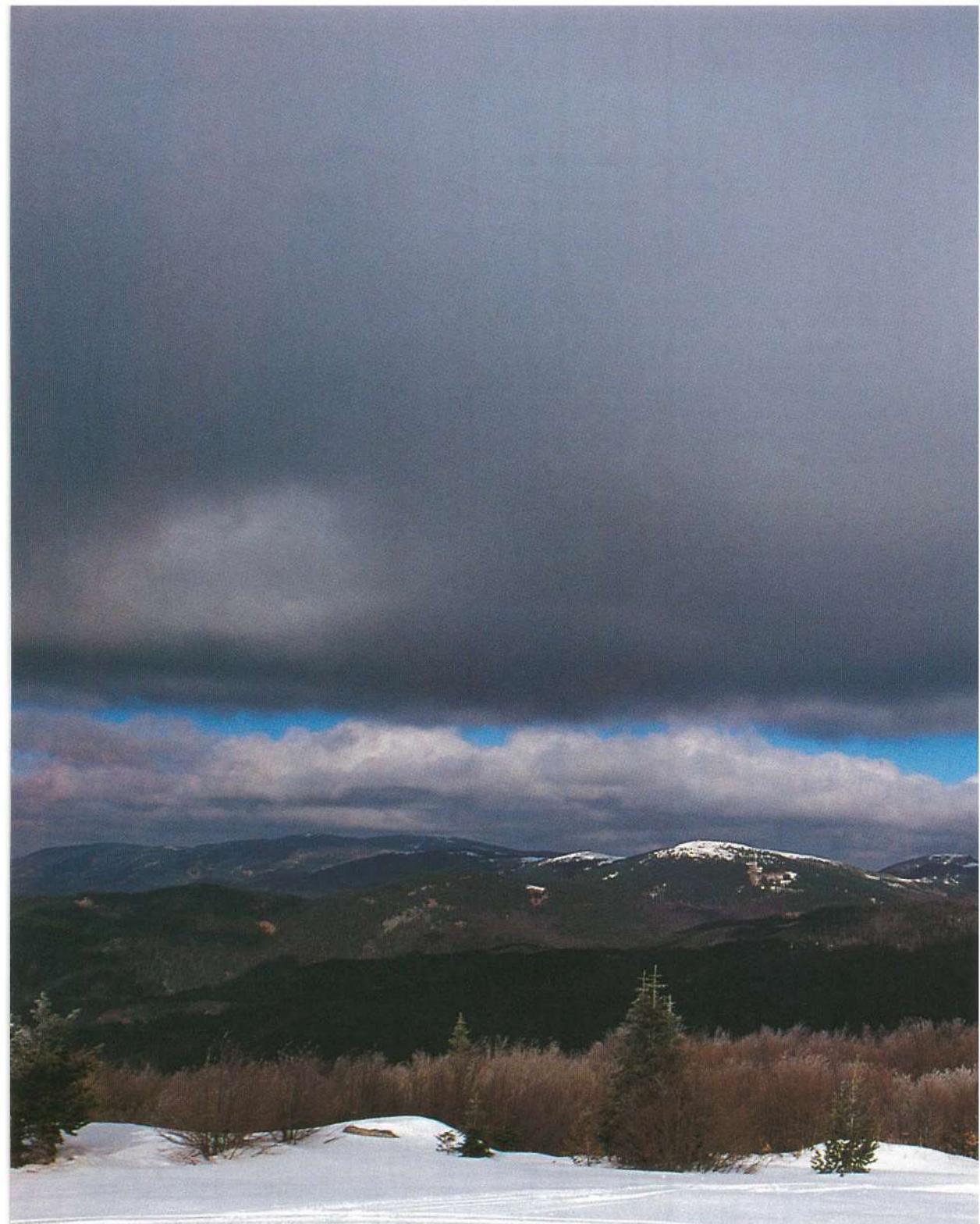
Χιόνι, πέτρα, άνθρωποι.
Το χειμωνιάτικο τοπίο σε όλη
του τη πιτότητα.

υδροφόρος ορίζοντας είναι πλουσιότατος, αφού όλο σχεδόν το χρόνο συναντάει κανείς συνθήκες έλους με μικρές λιμνούλες και κανάλια. Άλλωστε ας μην ξεχνάμε, ότι από εδώ πηγάζει το ρέμα **Τσέρνα Ρέκα** ή **Μαυροπόταμος**, που περνάει δίπλα από τα τελευταία σπίτια, βόρεια του χωριού Λουτράκι.

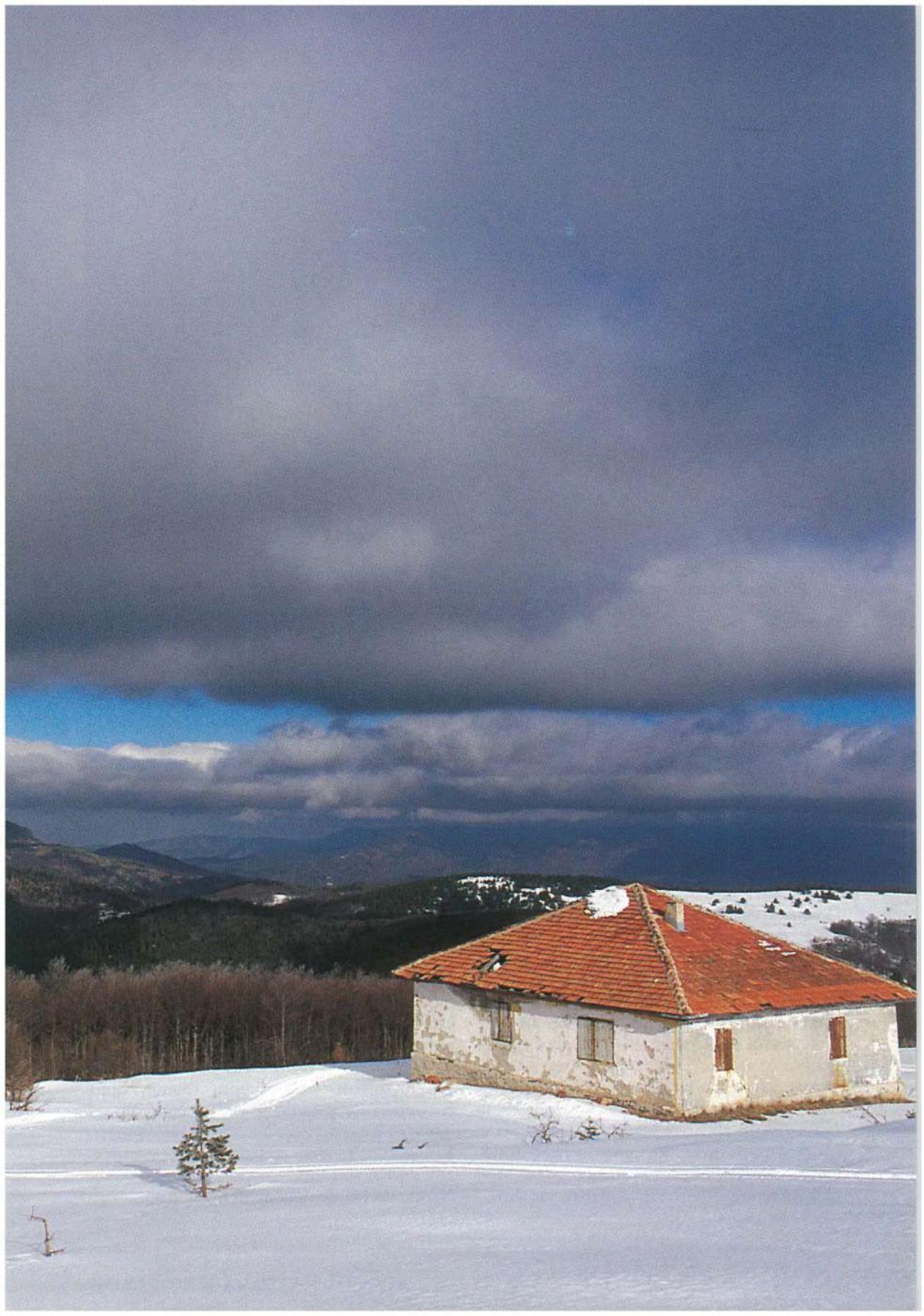
Η Άνοιξη στο Ντόμπρο-Πόλιε είναι συγκλονιστική, όλη η έκταση γεμίζει με χιλιάδες πολύχρωμα αγριολούλουδα. Την εποχή που βρισκόμουν σ' αυτά εδώ τα μέρη, υπήρχαν λιμνούλες, που τις στόλιζαν υπέροχα νούφαρα. Σ' αυτή την πανέμορφη όμως και ειρηνική περιοχή χτύπησαν πολλές φορές τα τύμπανα του πολέμου, τόσο κατά την διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όσο και κατά τα σκοτεινά χρόνια του Εμφυλίου Πολέμου. Στο νοτιοδυτικό τμήμα του Ντόμπρο-Πόλιε, επάνω στο ύψωμα, υπάρχουν οι τάφοι τεσσάρων στρατιωτών του Εθνικού Στρατού, που σκοτώθηκαν κατά τον εμφύλιο. Όλη η περιοχή είναι κατάσπαρτη από πολεμικό υλικό, θραύσματα όλμων και οβίδων, κάλυκες, συρματοπλέγματα, μεγάλους κρατήρες από βλήματα πυροβολικού και ορύγματα. Δεν είναι λήγεις οι φορές, που στις περιπολίες μας εδώ πάνω, είχα ανακαλύψει με τους στρατιώτες μου καραβάνες, κράνη, ακόμα και άσκαστες χειρομβοβίδες. Το μεγαλύτερο όμως και πιο επικίνδυνο εύρημα το είχα ανακαλύψει κάποτε, βαδίζοντας κατά μήκος των συνόρων. Ήταν ένα μεγάλο βλήμα πυροβολικού με ύψος περίπου 60 εκατοστά και διάμετρο 20. Εκείτετο αθώα, το μισό μέσα σ' ένα ρηχό λάκκο. Αν εξαιρέσουμε ένα ελαφρό στράβωμα στη μύτη του, ήταν σε άριστη κατάσταση. Δεν είχα ειδική εκπαίδευση σε τέτοιου είδους πυρομαχικά, θυμόμουν όμως αιμοδρά, ότι ανήκαν στα "κρουσιφλεγή", δηλαδή σ' αυτά που εκρήγνυνται μετά από κρούση. Κατά την "διάγνωσή" μου δεν είχε σκάσει, επειδή δεν είχε πέσει στο έδαφος με

την κατάλληλη γωνία προσπτώσεως. Συμπέρανα λοιπόν, πως ήταν γενικά ακίνδυνο. Σύμφωνα με τους κανονισμούς έπρεπε να το σηκώσω όρθιο, να το οριοθετήσω γύρω - γύρω με πέτρες, να καταγράψω το ακριβές στήγμα και να ενημερώσω την Μεραρχία για να το σκάσει με πυροτεχνουργούς. Φώναξα τους στρατιώτες να με βοηθήσουν στην οριοθέτηση, αυτοί όμως μόλις το είδαν, προτίμησαν να κρυφτούν πίσω από τους βράχους. Έτσι έκανα μόνος μου όλη τη δουλειά. Ακόμα έχω αναμνηστική φωτογραφία εκείνης της εποχής, ασπρόμαυρη βέβαια.

Το κατάπλευκο έδαφος και ο σκοτεινός
ουρανός τονίζουν ακόμη περισσότερο την
απομόνωση του παλιού Σέρβικου φυλακίου
κοντά στα σύνορα.

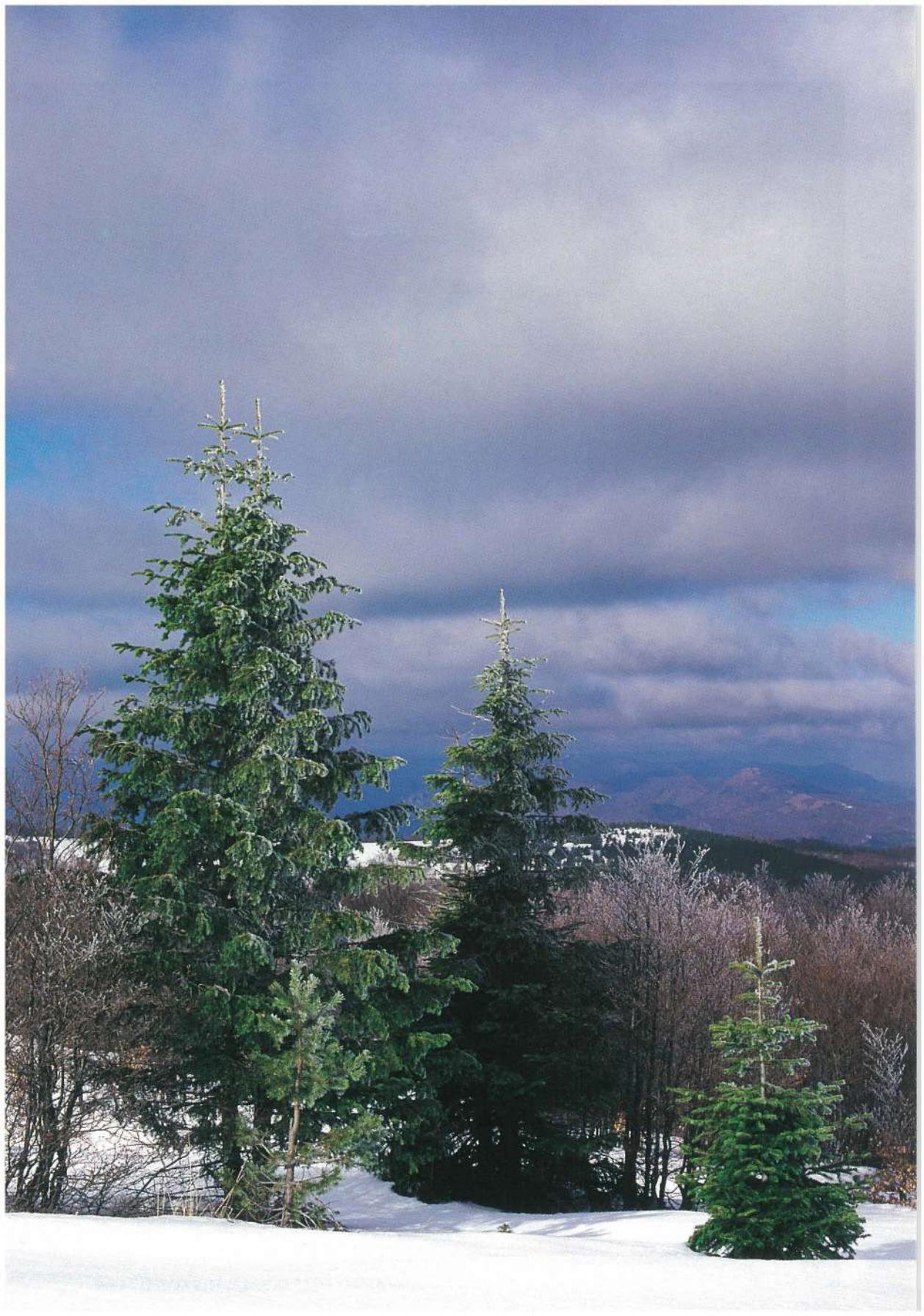

Επάκιστα γνωστή και μακριά από τα χιονοδρομικά κέντρα η Καθή Πεδιάδα, είναι ιδεώδης χώρος για τους μοναχικούς πάτρεις του χιονιού.

Η ΗΡΕΜΙΑ ΠΑΡΟΔΙΚΑ ΔΙΑΤΑΡΑΣΣΕΤΑΙ

Οκαρός αλλάζει με απίστευτη ταχύτητα. Το συνειδητοποιούμε με την απότομη πτώση της θερμοκρασίας και με την βαρειά σκιά που μας καλύπτει. Επιστρατεύουμε επειγόντως τα μπουνφάν και σκεφτόμαστε, πως ήρθε η ώρα ν' αποχωρήσουμε. Τη στιγμή εκείνη ένας παράξενος μηχανικός θόρυβος ακούγεται από μακριά και σε λίγα δευτερόλεπτα κομματίζει την συνολική ηρεμία της περιοχής. Πριν καταλάβουμε τι συμβαίνει διακρίνουμε τρία φώτα να πλησιάζουν με μεγάλη ταχύτητα. Σε μισό λεπτό τρία jet-ski ανεβαίνουν με απίστευτη ευκολία την απότομη χιονισμένη πλαγιά διαγράφοντας μεγαλόπτερες τροχιές και σταματούν δίπλα μας. Καλυμμένοι απ' την κορυφή ως τα νύχια οι αναβάτες του, με γάντια, κράνη και χοντρές στολές, κατεβαίνουν και συστήνονται. Είναι από την ευρύτερη περιοχή της Αριδαίας κι έχουν ανέβει εδώ στο Ντόμπρο-Πόλιες για ν' απολαύσουν μακριά από συνωστισμό, ωραίες διαδρομές στο παρθένο χιόνι. Μας περιγράφουν, πρώτα θεωρητικά, τις δυνα-

τότητες αυτών των ειδικών οχημάτων και αφέσως μετά τις αποδεικνύουν στην πράξη. Κι ενώ στην αρχή είμαστε ενοχλημένοι από την θορυβώδη παρουσία τους, πολύ γρήγορα παραβλέπουμε την ηχορύπανση κι απομένουμε να θαυμάζουμε τις χορευτικές τους φιγούρες πάνω στο χιόνι. Για μισή ώρα παρακολουθούμε αυτούς τους δαμαστές χιονιού, που χάρις στα σκι που έχουν στο κάτω μέρος, δεν αντιμετωπίζουν κανένα πρόβλημα. Προθυμοποιούνται να μας κάνουν μια βόλτα και δεν αρνούμαστε. Είναι μια εμπειρία από τις πιο συναρπαστικές και πρωτόγνωρες, καθώς γλιστράμε πάνω στο χιόνι με εκπληκτική ευχέρεια. Παρέχουν εξάλλου και μεγάλη ασφάλεια, αφού με το χαμηλό κέντρο βάρους, είναι πολύ δύσκολο να ανατραπούν. Κάποιες φορές ξεφεύγουμε για λίγο από τα σύνορα, αφού καμιά διαχωριστική γραμμή δεν είναι δυνατόν να φανεί. Ήδη αναγνωρίζω ένα παλιό, εγκαταλελειμμένο Σέρβικο φυλάκιο, που κάποτε, την εποχή του "Από Βορρά κινδύνου", συνηθίζαμε να παρατηρούμε με τα κυάλια.

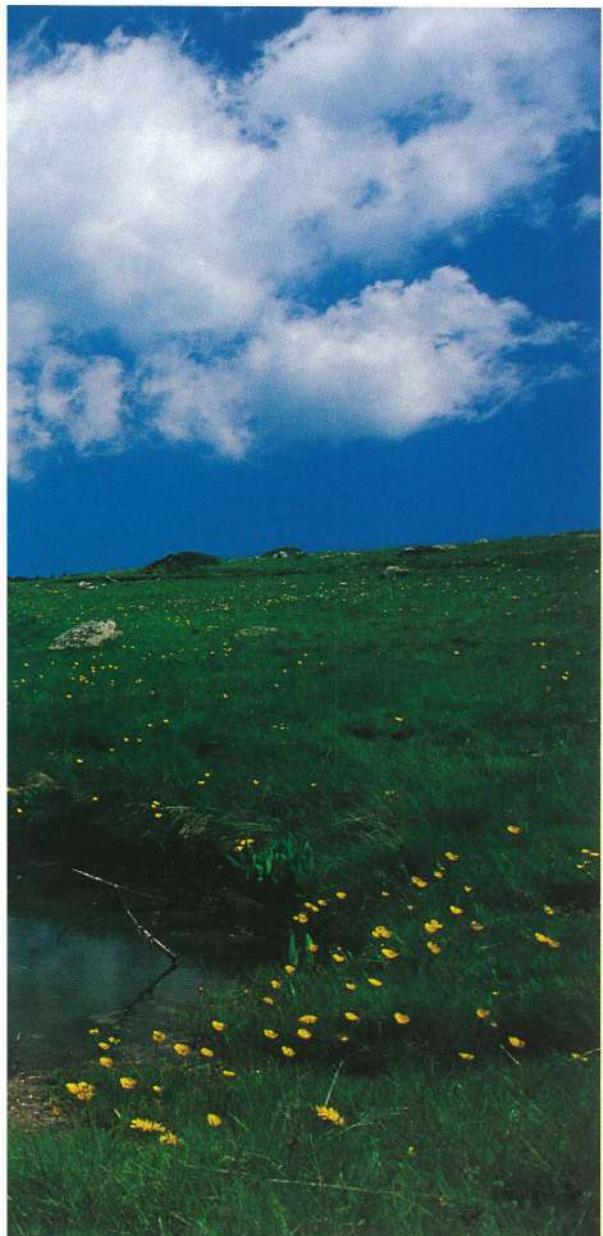

Πλούσιο καταπράσινο χωρτάρι, πανέμορφα αγριοπούλουδα, πιμνούλιες με πεντακάθαρο νερό, δεν δέρει τι να πρωτοθαυμάσει κανείς την Άνοιξη στο Ντόμπρο-Πόδιε

Η αμφίεση βέβαια η δική μας δεν έχει καμιά σχέση με την απόλυτη θωράκιση κατά του ψύχους, των φιλων μας. 'Ετοι μέσα σε λίγα λεπτά είμαστε στα πρόδυρα κατάψυξης, με πρόσωπα παγωμένα και μάτια να τρέχουν αστομάτητα. 'Όλοι όμως στο τέρμα αυτής

της ξέφρενης κούρσας πάνω στο χιόνι, συμφωνούμε, πως ήταν μια εμπειρία από τις πιο ασυνήθιστες.

Οι φίλοι μας σκοπεύουν να παραμείνουν ακόμα. Είναι πολύ νωρίς να εγκαταλείψουν αυτές τις ιδανικές πίστες, που εκτός απ'

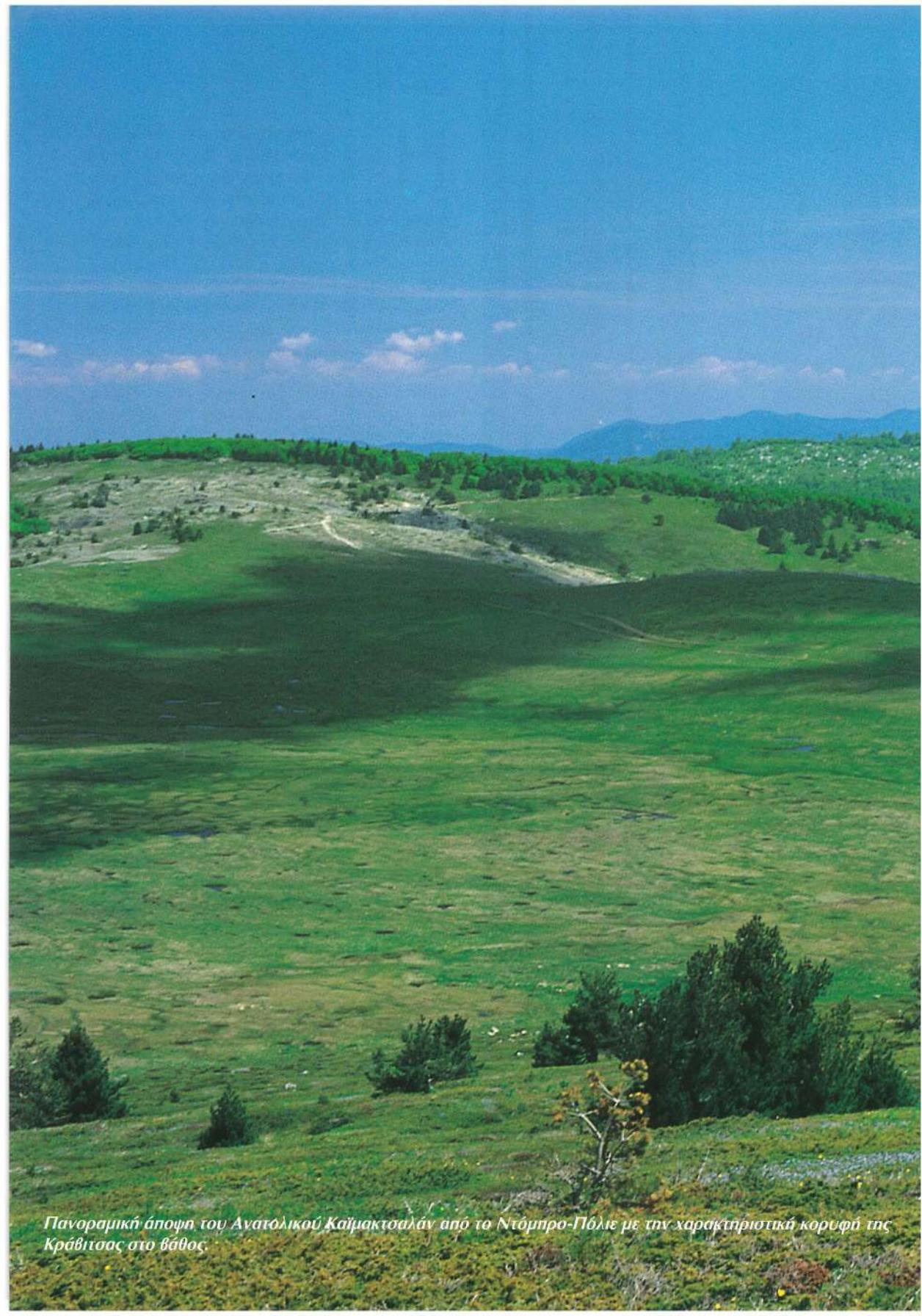
ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Άνοιξη μας βρίσκει και πάλι στο Ντόμπρο - Πόλιε. Χωρίς τα λευκά πέπλα του χειμώνα, η Καλή Πεδιάδα λόγπει πολύχρωμη στο μαγιάτικο φως. Λιμνούλες και σηριολούλουδα, μελισσες και ζουζούνια, γαλάζιος ουρανός και καταπράσινο φρέσκο χορτάρι, η ζωή εδώ ξαναρχίζει. Στα δυτικά οι πανύψηλες κορυφές του Καιμακτσαλάν αρνούνται ακόμα να βγάλουν τη χειμωνιάτικη φορεσιά τους. Η Άνοιξη εκεί πάνω αργεί ακόμα...

Αγκαλιάζω με τα μάτια μου την μεγαλόπρεπη οροσειρά, τις κορυφές, τις κοιλάδες, τα φαράγγια, τα δάση της, το τεράστιο αυτό οικοσύστημα με τα 157 σημαντικά φυτικά είδη, τα 119 είδη πουλιών, τα μικρά και μεγάλα θηλαστικά. Φέρνω στο νου μου το Παρθένο Δάσος οξυάς του Πευκωτού, το Μεικτό δάσος Προμάχων-Λυκοστόμου με την παρουσία της πενταβέλονης πεύκης, το Μαύρο Δάσος της Όρμας, την ολιπική ζώνη κάτω από την κορυφή του Προφητηλία, το φαράγγι του Ράμνομπορ με τις σπηλιές, τις χαράδρες και τους καταρράκτες του είναι όλα αυτά τα θαυμαστά οικοσυστήματα, που με τόση επιστημονική ακρίβεια περιγράφουν ο **Ηλίας Αποστολίδης** και ο **Κώστας Τσίπηρας** στο σχέδιο για "Άνακρυψη Εθνικού Δρυμού Βόρα - Καιμακτσαλάν". Και σκέφτομαι, πως μια συνδιασμένη δράση Επιστήμης, Πολιτείας και Τοπικών φορέων, θα μπορούσε να αποδώσει τα άριστα αποτελέσματα για την καλύτερη δυνατή προστασία αλλά και οικοτουριστική αξιοποίηση αυτού του υπέροχου ορεινού συγκροτήματος στα βόρεια σύνορα της χώρας μας.

Το άρθρο αυτό στα περιορισμένα του πλαίσια επιδιώκει να παρουσιάσει κάποιες από τις αναρίθμητες μαγευτικές γωνιές αυτής της περιοχής, ζήνωστες στο σύνολό τους στο ευρύ κοινό και να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση και το ενδιαφέρον Πολιτείας, φορέων και επισκεπτών. Και επειδή ξέρουμε πολύ καλά, πως οι φλοιοί μας πεζοπόροι και ορειβάτες δεν θα συναντήσουν σ' αυτό το άρθρο τις διαδρομές που θα επιθυμούσαν, τους λέμε απλά, ότι επιφυλασσόμαστε για το μέλλον.

αυτούς δεν θα 'χουν άλλη ανθρώπινη ψυχή. Την ίδια ώρα μερικές δεκάδες χιλιόμετρα στα δυτικά, κάποιες χιλιάδες άνθρωποι συνωστίζονται στις πλαγιές και στα lift του Χιονοδρομικού.

Πανοραμική άποψη του Ανατολικού Καιμακτσαλάν από το Ντόμπρο-Πόλιε με την χαρακτηριστική κορυφή της Κράθισσας στο βάθος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ (Γ! ΜΕΡΟΣ)
Κώστα Στεφ. Τσίπηρα
2. 1200 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΜΕ ΤΑ ΠΟΔΙΑ
Βασιλη Τσιακμάκη
- 3.Εφημ. ΕΔΕΣΣΑΪΚΗ (ΜΑΡΤΙΟΣ 1996)
- 4.ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΑΡΙΔΑΙΑΣ
- 5.ΑΝΑΚΗΡΗΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΒΟΡΑ (ΚΑΪΜΑΚΤΣΑΛΑΝ)
Ηλία Αποστολίδη - Κώστα Τσίπηρα

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Το ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΟΡΑΣ-ΚΑΪΜΑΚΤΣΑΛΑΝ λειτουργεί με ευθύνη της Δημοτικής επιχείρησης "Καταρράκτες Έδεσσας" τηλ 0381/20.300, 23.101 Το χιονοδρομικό λειτουργεί από τα τέλη Νοεμβρίου έως τις αρχές Μαΐου και είναι ένα από τα λίγα χιονοδρομικά κέντρα στην Ελλάδα με τόσο μεγάλη διάρκεια χιονιού. Τα τηλέφωνα του χιονοδρομικού είναι: **0381/82.169** και **094/884.141** Η απόσταση του χιονοδρομικού (ασφαλοστρωμένος δρόμος) είναι από Έδεσσα 45 χιλ, από Θεσ/νίκη 135 χιλ. και από Αθήνα 596 χιλ.

Υπηρεσίες του Χιονοδρομικού:

Το Χιονοδρομικό αναπτύσσεται σε υψόμετρο από 2.050μ.-2.480μ. Υπάρχουν συνολικά 14 πίστες από τις οποίες 2 είναι πίστες αγώνων με ηλεκτρονικό χρονόμετρο, 5 είναι δύσκολες, 3 εύκολες και 3 πολύ εύκολες (baby). Τους επισκέπτες οδηγούν στις πίστες 7 LIFT, μέχρι ύψους 2.480μ. (το μεγαλύτερο ύψος όπου φθάνει κανείς με LIFT στην Ελλάδα). Το σαλέ βρίσκεται στα 2.050 μέτρα με ξενοδοχείο 46 κλινών, εστιατόριο και ουζερί με τοπική παραδοσιακή κουζίνα, Καέ-μπαρ με τζάκι, τουριστικό περίπτερο πληροφοριών, ενοικιάσεις εξοπλισμού ειδών ski/snowboard και σχολή ski με έμπειρους εκπαίδευτές. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν διαθέσιμα δωμάτια στο σαλέ, μπορεί κανείς να μείνει στην Έδεσσα και στα κοντινά χωριά Άρνισσα 0381/31214 Παναγίτσα 34.320 Νέος Αγ. Αθανάσιος 31.095 Παλιός Αγ. Αθανάσιος.

ΕΔΕΣΣΑ 0381 - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ -

ΧΕΝΙΑ: 21.898
ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΕΣ 22.300
ΑΛΦΑ: 22.221

ΟΙ ΠΙΣΤΕΣ

- ΠΟΛΥ ΕΥΚΟΛΗ
- ΕΥΚΟΛΗ
- ΜΕΤΡΙΑ

- ΣΚΙ
- SNOWBOARD
- ΑΛΠΙΚΟ ΣΚΙ
- ΕΝΑΕΡΙΟ ΔΙΘΕΣΙΟ LIFT
- ΣΥΡΟΜΕΝΟ LIFT
- ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ - ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ

- ΣΧΟΛΗ ΣΚΙ
- ΣΧΟΛΗ SNOWBOARD
- ΣΧΟΛΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ
- ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ
- ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ - BAR
- ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ
- ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΚΟΥΤΙ
- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
- ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΕΙΣ
- ΤΗΛΕΦΟΝΟ

ΕΛΕΝΑ: 23.218

ΠΕΛΛΑ: 23.541

ΟΛΥΜΠΙΑ: 23.544

ΑΔΩΝΙΣ (ΣΚΥΔΡΑ) : 23.544

Ν.ΑΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ "ΤΖΙΚΑΣ" : 31.860

ΑΡΝΙΣΣΑ "ΕΛΛΗ": 31.011

ΑΡΝΙΣΣΑ "ARNISSA" : 31.003

ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ "Ι. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ" : 34.260

ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ "Γ.ΠΟΛΑΤΙΔΗΣ" : 34.244

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΛΟΥΤΡΩΝ : 0384/ 91.300

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ

ΑΡΝΙΣΣΑ "Ι.ΚΑΡΤΑ" : 31.050

ΑΡΝΙΣΣΑ "Α. ΤΣΩΝΗΣ" : 31.726

ΑΡΝΙΣΣΑ "Β. ΔΟΥΠΙΚΑΡΗΣ" : 25.891

ΑΡΝΙΣΣΑ "Α. ΔΟΥΠΙΚΑΡΗΣ" : 31.338

ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ

"Ε. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ" : 34.282

"Τ. ΠΑΡΘΕΝΟΠΟΥΛΟΥ" : 34.319

"Ε. ΒΗΛΗΓΕΝΗ" : 34.253

"Χ. ΠΑΡΘΕΝΟΠΟΥΛΟΣ" : 34.325

"Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ" : 34.312

"Ι. ΚΟΣΜΙΔΗΣ" : 34.365

"Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ" : 34.238

"Ν. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ" : 34.234

"Ε. ΚΩΝ/ΝΙΔΟΥ" : 34.277

"Κ. ΚΩΝ/ΝΙΔΗΣ" : 34.019

"Κ. ΜΩΥΣΙΑΔΗΣ" : 34.378

"Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ" : 34.303

"Α. ΠΑΡΘΕΝΟΠΟΥΛΟΥ" : 34.370

"Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ" : 34.031

ΞΑΝΘΟΓΕΙΑ "Β. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ" : 31.170

ΠΑΛ.ΑΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

"ΔΟΝΤΣΗΣ" : 31.884

"Ν. ΚΕΚΗΣ" : 26.172, 31.497

"Π. ΜΠΟΥΛΑΣ" : 91.370, 31.648

N. ΑΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

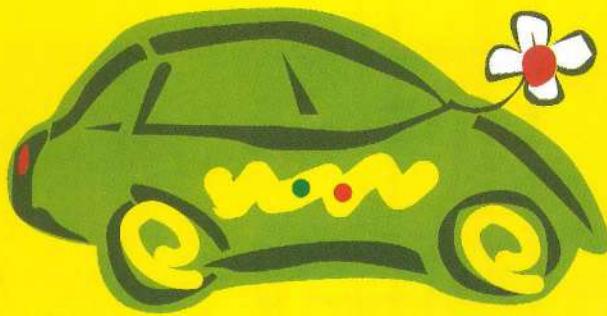
"Ι. ΚΕΚΗΣ" 21.545

"Θ. ΝΑΤΣΗΣ" 31.492

"Χ. ΜΠΟΥΛΑΣ" : 31.655

"Μ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ" 23.194

Για κάθε πεζοπορική ή ορειβατική διαδρομή στο Καϊμακτσαλάν μπορείτε να απευθύνεστε στον έφορο ορειβασίας του Φυσιολατρικού Ομίλου Εδέσσης κ. **Γιάννη Χατζηαντωνίου** στα τηλέφωνα : **0381/23.285, 89.463** που πρόθυμα θα σας δώσει κάθε σχετική πληροφορία.

TOYOTA Prius

το υβριδικό αυτοκίνητο του 21ου αιώνα

Τον Νοέμβριο του 1998 παρουσιάστηκε στις εγκαταστάσεις της TOYOTA Αξιός-Κατικαρίδης Α.Ε., στην Θεσσαλονίκη, το νέο υβριδικό αυτοκίνητο TOYOTA Prius. Το αυτοκίνητο που κινείται με ηλεκτρισμό και βενζίνη ενσωματώνει την τεχνογνωσία της TOYOTA για τον 21ο αιώνα, που έχει στόχο την αντιμετώπιση της μόλυνσης του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την πολύ μειωμένη κατανάλωση. Έτσι το Prius που κυκλοφόρησε στην Ιαπωνία έχει πολύ μεγάλη ζήτηση, είναι ιδιαίτερα αθόρυβο, άνετο, πολύ καλά εξοπλισμένο και εύκολο στην οδήγηση. Στον ιαπωνικό κύκλο δοκιμών επέτυχε την εξαιρετική τιμή των 28 χλ./ λίτρο καυσίμου. Το Υβριδικό Σύστημα της TOYOTA (THS) είναι μια ολοκληρωμένη μονάδα που αποτελείται από έναν υψηλής απόδοσης τετρακύλινδρο βενζινοκινητήρα 1.5 λίτρων, έναν μικρό σε διαστάσεις ηλεκτροκινητήρα υψηλής ροπής στρέψης και μια ξεχωριστή γεννήτρια. Οι μπαταρίες του Prius δεν χρειάζονται ποτέ εξιτερική επαναφόρτιση δεδομένου ότι διατηρούνται πάντα σε σταθερό επίπεδο φόρτισης από την μηχανή μέσω του THS. Το Prius φιλικό πρόσο τον οδηγό και το περιβάλλον είναι βέβαιο, ότι θα αποτελέσει και στην Ευρώπη μια μεγάλη επιτυχία για την TOYOTA.

 TOYOTA Αξιός
Κατικαρίδης Α.Ε.